

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2010

Bc. Vlasta Ďuricová

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED A ZDRAVOTNÍCTVA**

**SOCIÁLNE MOTÍVY V SUBKULTÚRNYCH PREJAVOCH
SÚČASNEJ MLÁDEŽE**

Diplomová práca

Študijný program: Aplikovaná sociálna práca

Školiace pracovisko: Ústav romologických štúdií

Školiteľ: PhDr. Pavol Sika

Nitra 2010

Bc. Vlasta Ďuricová

Ďakujem môjmu školiteľovi práce

PhDr. Pavlovi Sikovi

za cenné rady, odborné usmernenie, podporu a pomoc, ktorú mi poskytol pri vypracovaní
diplomovej práce.

ABSTRAKT

ĎURICOVÁ, Vlasta: *Sociálne motívy v subkultúrnych prejavoch súčasnej mládeže*. [Diplomová práca] – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva; Ústav romologických štúdií. - Školiteľ: PhDr. Pavol Sika. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister (Mgr.). – Nitra : FSVaZ, 2010. 74 s.

Diplomová práca má teoreticko – empirický charakter. Zameriava sa na subkultúry súčasnej mládeže a sociálne motívy, ktoré konanie mladých ľudí ovplyvňujú. Poukazuje taktiež na sociálno – patologické javy súvisiace s touto problematikou, ako aj ohrozenia súčasnej mládeže. Autorka v prvej kapitole definuje základné pojmy, znaky a funkcie mládežníckych subkultúr. V druhej kapitole charakterizuje vybrané subkultúry, v ktorých poukazuje na rôznorodosť problémov súčasnej mládeže. Sociálne motívy ovplyvňujúce konanie mladých ľudí ako rodina, jej funkcie a výchovné štýly, škola a rovesníci, chudoba a voľný čas sú obsiahnuté v tretej kapitoly. Diplomová práca korešponduje so študijným odborom a preto sa v štvrtej kapitole venuje sociálnej práci s mládežou. Predmetom výskumnej časti je prieskum miery informovanosti, poznatkov a skúseností žiakov a študentov v oblasti súčasných subkultúr mládeže. Autorka v ňom zisťuje názory mladých ľudí – žiakov základnej školy vo veku 13 – 14 rokov ako aj názory študentov gymnázia vo veku 17 – 18 rokov. Empirická časť je postavená na interpretácii, analýze výsledkov prieskumu, overení určených hypotéz a vyvedení záverov. V diskusii vyzdvihuje potrebu a opodstatnenosť sociálnej práce pri práci s mládežou ako rizikovou skupinou.

Kľúčové slová:

Subkultúra. Mládež. Sociálne motívy. Sociálna patológia. Rovesnícke skupiny. Extrémizmus. Skinheads. EMO. Techno. Grafitti. Chuligáni. Nezamestnaná mládež.

ABSTRACT

DURICOVA, Vlasta: Social motives in subcultures manifestations of youth in present time. [Diploma work] - Constantine the Philosopher University in Nitra, Faculty of Social Sciences and Health Care; Institute of roma studies. - Tutor: PhDr.Pavol Sika, PhD. Master of degree: Magister (Mgr.). – Nitra : FSVaZ, 2010. 74 p.

This diploma work has theoretical and empiric character. It targets subculture of youth in present time and social motives, that have the influence on the youth people. It mentions the social pathologic phenomena and threats for the youth, which relate with this problem.

In the first chapter the author defines the basic concepts, symbols and functions of youth subcultures. In the second chapter she describes the chosen subcultures and mentions heterogeneity of problems of youth in present time. Social motives, which have the influence on the youth are described in the third chapter. There are: family, functions of family, educational style, school, peers, poverty, free time. Diploma work is corresponding with the program of study so that is why the forth chapter is about the social work with youth.

The item of the research part is the research of measure of informedness, knowledge and experiences of students in the subcultures of youth. Author finds out the ideas from the young people from secondary school in the age of 13-14 years and the students of grammar school in the age of 17-18. In the empiric part there is interpretation of results, verification of hypothesis and the conclusion. In discusion, the need and justness of social work with young people as a group in danger, is highlighted.

Key words:

Subculture. Youth. Social motives. Social pathology. Peers group. Extremism. Skinheads. EMO. Techno. Grafiti. Hooligans. Unemployed young people.

OBSAH

ÚVOD	9
1 CHARAKTERISTIKA PROBLEMATIKY	10
1.1 Základné pojmy	10
1.2 Znamky a funkcie mládežníckych subkultúr	13
2 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH SUBKULTÚR	14
2.1 Skinheads	14
2.2 Subkultúra EMO	17
2.3 Technoscéna.....	20
2.4 Grafitti	22
2.5 Chuligáni.....	24
2.6 Subkultúra nezamestnanej mládeže	26
3 SOCIÁLNE MOTÍVY OVPLYVŇUJÚCE KONANIE MLÁDEŽE	28
3.1 Rodina.....	28
3.1.1 Funkcie rodiny	29
3.1.2 Výchovné štýly v rodine	29
3.2 Škola a rovesníci	31
3.3 Chudoba.....	33
3.4 Voľný čas.....	35
4 SOCIÁLNA PRÁCA S MLÁDEŽOU	36
4.1 Streetwork ako metóda sociálnej práce	37
4.2 Sociálna práca na školách	38
4.3 Sociálna práca s nezamestnanou mládežou	40
4.4 Inštitúcie a zariadenia zamerané na pomoc mládeži	43
5 PRIESKUM MIERY INFORMOVANOSTI, POZNATKOV A SKÚSENOSTÍ ŽIAKOV A ŠTUDENTOV V OBLASTI SÚČASNÝCH SUBKULTÚR MLÁDEŽE	44

5.1 Ciele a hypotézy prieskumu	44
5.2 Metódy prieskumu.....	46
6 VÝSLEDKY PRIESKUMU	48
7 DISKUSIA.....	56
ZÁVER.....	65
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	67
PRÍLOHY.....	72

ZOZNAM TABULIEK, GRAFOV A OBRÁZKOV

<i>Obrázok 1</i> Príslušníci hnutia Skinheads	15
<i>Obrázok 2</i> Pamätník obetiam extrémizmu. Bratislava, Tyršovo nábrežie	16
<i>Obrázok 3</i> Emo štýl	18
<i>Obrázok 4</i> Emo štýl – čierne očné tiene	19
<i>Obrázok 5</i> Technopárty	21
<i>Obrázok 6</i> Poškodzovanie budov ...	23
<i>Obrázok 7</i> Záber z okolia Nového mosta v Bratislave. Dielo detí vytvorené s vedomím a súhlasom miestnej samosprávy.	24
<i>Obrázok 8</i> Vyčíňanie futbalových chuligánov	25
<i>Tab. 1</i> Prieskumná vzorka	47
<i>Tab. 2</i> Štruktúra respondentov podľa pohlavia	48
<i>Tab. 3</i> Informovanosť respondentov o existencii subkultúr súčasnej mládeže	48
<i>Tab. 4</i> Odpovede respondentov na ich členstvo v subkultúrach mládeže	49
<i>Tab. 5</i> Vyjadrenia respondentov o tom, či vnímajú mládež ako rizikovú skupinu	50
<i>Tab. 6</i> Hodnotový rebríček respondentov, hodnoty, ktoré sú v ich živote najdôležitejšie	50
<i>Tab. 7</i> Vyjadrenia respondentov o tom, ktoré subkultúry vnímajú negatívne	51
<i>Tab. 8</i> Spokojnosť respondentov s využívaním voľného času	51
<i>Tab. 9</i> Spôsoby trávenia voľného času	52
<i>Tab. 10</i> Vyjadrenia respondentov o tom, či ekonomická situácia rodiny má vplyv na trávenie voľného času mladých ľudí	52
<i>Tab. 11</i> Informovanie rodičov	53
<i>Tab. 12</i> Účasť respondentov na aktivitách zameraných na prevenciu negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež	53
<i>Tab. 13</i> Hodnotenie aktivít zameraných na prevenciu	54
<i>Tab. 14</i> Pôsobenie školského sociálneho pracovníka, výchovného poradcu, sociálneho pedagóga resp. školského psychológa na škole – hodnotenie respondentov	54
<i>Graf 1</i> Účasť respondentov na aktivitách zameraných na prevenciu negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež	54
<i>Graf 2</i> Pôsobenie školského sociálneho pracovníka, výchovného poradcu, sociálneho pedagóga resp. školského psychológa na škole – hodnotenie respondentov	55

ÚVOD

„Mladosť nie je obdobie života, ale duševný stav.“

(J. W. Goethe)

Mladí ľudia majú v súčasnosti neľahkú úlohu začleniť sa do spoločnosti. Často sú nespokojní so svojim životom, majú snahu zviditeľniť sa, odlišovať sa, uniknúť zo stereotypu, mať vlastný životný štýl, chcú vyjadriť svoj vzdor, svoju nespokojnosť, ale zároveň chcú niekde patriť. Najčastejšie útočisko hľadajú v rovesníckych skupinách.

Realita každodenného života nás privádza k tomu, že súčasnú mládež zaraďujeme medzi rizikové skupiny. So zmenou režimu po roku 1989 sa u nás objavili aj nové problémy. Začali sa objavovať nežiaduce sociálno - patologické javy ako agresivita, šikanovanie, rasová neznášanlivosť, užívanie drog, konzumácia alkoholických nápojov a pod.

Súčasná mládež, by nám nemala byť ľahostajná. Ide o vážny problém dnešnej doby, ktorý si vyžaduje stále viac pozornosti. Na mladých ľudí denne „číha“ množstvo nástrah či už sú to médiá, násilie a agresivita vo filmoch, alebo sú to počítače, ktoré nám síce pomáhajú pri práci a sprostredkujú množstvo informácií, ale často môžu na mladých ľudí vplývať negatívne (závislosť, šírenie informácií, ktoré negatívne ovplyvňujú rozvoj osobnosti mladého človeka).

Je potrebné sa zamyslieť aj nad tým, ako sa stavia naša spoločnosť k mladým ľuďom. Zodpovedajme si niekoľko otázok: „Má súčasná mládež vytvorené podmienky na sebarealizáciu a trávenie voľného času ? Aké možnosti má mladý človek po ukončení štúdia ? Aké šance má pri hľadaní zamestnania ? A čo rodina, škola ? Ako pomáha mladému človeku ? Poskytuje mu rodina bezpečné zázemie, aby nemusel hľadať útočisko inde ?“

V diplomovej práci sa zameriavame na subkultúry súčasnej mládeže a sociálne motívy, ktoré jej konanie ovplyvňujú. Zámerne sa v práci nevenujeme len jednej subkultúre, ale vybrali sme si subkultúry, v ktorých poukazujeme na rôznorodosť problémov súčasnej mládeže, či už je to v súvislosti s počúvaním hudby, so športom, alebo s tým, že sa mladý človek po ukončení štúdia nevie uplatniť na trhu práce a stáva sa nezamestnaným.

1 CHARAKTERISTIKA PROBLEMATIKY

Pád socializmu a nastolenie demokracie na Slovensku so sebou priniesli pozitívne, ale aj negatívne javy. Začali ku nám prenikať ideové a kultúrne trendy západného typu. Vzniká veľké množstvo subkultúr, ktoré môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Na jednej strane sú to subkultúry, ktoré spoločnosť akceptuje, toleruje a na druhej strane sú to subkultúry, ktoré sa stavajú do kontrapozície voči dominantnej spoločnosti.

Podľa sociológa Romana Džambazoviča (2007, s. 53): „Na západe boli subkultúry formou úniku pred pracovným životom. V krajinách východného bloku boli subkultúry formou úniku pred formálnym disciplinárnym dozorom. V oboch prípadoch subkultúra mládeži poskytovala únik pred formálnou reguláciou každodenného života a ponúkla príležitosť pre sebaujavenie a tvorivosť. Dobre to ilustruje slogan T. Learyho – Turn on, tune in, drop out (Zapnúť, vyladiť, vyskočiť), kde vyskočiť metaforizuje útek z malomeštiackeho života, obrátenie sa chrbtom k spoločnosti, škole a zamestnaniu.“

1.1 Základné pojmy

Predtým ako sa začneme problematikou zaoberať je potrebné objasniť základné pojmy a charakteristiky týkajúce sa subkultúr mládeže.

Subkultúra

Definíciu tohto pojmu sa zaoberalo viacero autorov. Pre porovnanie uvádzame definíciu dvoch autorov Strieženca a Yingera.

Strieženec (1996) v Slovníku sociálneho pracovníka definuje subkultúry ako označenie čiastkových kultúr ako súčastí celkovej kultúry spoločnosti, ktoré majú svoje odlišné normy, hodnoty, životný štýl a pod. Zložené sú z kombinácií sociálno – situačných zložiek, napr. pôvod, triedny status, sociálne pozície (študentská kultúra), etnický pôvod, mestské osídlenie, náboženská príslušnosť (sekty, rituály), vek (mládežnícka kultúra), chudoba a pod.

Používanie pojmu subkultúra podnietilo ku kritike J. M. Yingera (1960 In Ondrejko, 2003, s. 104). Podľa jeho názoru termín „subkultúra“ je nevyhnutné spresniť, prísnejšie vymedziť a pozornejšie s ním zaobchádzať. Na základe analýzy viac ako sto významnejších štúdií rôznych autorov dospel ku klasifikácii tohto termínu v troch významoch:

1. Subkultúra vo význame prakultúry. V tomto význame obsiahol termín subkultúry fenomén, ktorý má predchádzať vzniku a existencii všetkých kultúr.
2. Subkultúra chápaná ako normatívny systém, resp. čiastkový podsystém istého väčšieho celku (súčasť globálnej kultúry celej spoločnosti). Toto chápanie významu pojmu subkultúra je najrozšírenejšie.
3. Subkultúra chápaná ako výsledok konfliktu jednej alebo viacerých skupín s globálnou spoločnosťou, resp. s oficiálnou spoločnosťou a dominantnou kultúrou. Tu Yinger neodporúča používať termín subkultúra, ale skôr termín „kontrakultúra“.

Pri druhej Yingerovej definícii nachádzame zhodné prvky s definíciou Strieženca. Jeho tretia definícia už však poukazuje aj na konflikt medzi subkultúrou a globálnou spoločnosťou. Tu sa stretávame s pojmom kontrakultúra, ktorá sa dostáva do opozície voči dominantnej kultúre.

Mládež

Presne vymedziť obdobie života človeka, kedy končí detstvo a začína fáza mladosti sa nedá. Väčšina autorov venujúcich sa problematike mládeže sa zaoberá vekovou kategóriou od 12 do 25 rokov, pri čom niektoré štúdie posunuli vekovú hranicu až do 29. roku života. V odbornej literatúre existuje ešte množstvo ďalších vekových ohraničení týkajúcich sa mládeže.

Subkultúra mládeže

Mladí ľudia si vytvárajú menšinovú kultúru, ktorá sa voči väčšinovej spoločnosti stavia tak, že sa vymedzuje svojimi normami, hodnotami a štýlom. Navonok sa môže prejavovať napríklad spôsobom obliekania, celkovou vizážou (účes), počúvaním hudby a správaním, ktoré v niektorých prípadoch býva aj agresívne.

Termín subkultúra mládeže ako prvý začal používať R. Bell (1962 In Ondrejko, 1997, s. 83), ktorý ho vzťahoval predovšetkým k adolescentnej mládeži. Pod týmto termínom rozumie „relatívne koherentný systém, ktorý v celkovom systéme našej národnej kultúry tvorí svet pre seba. Takéto subkultúry vznikajú prostredníctvom štrukturálnych a funkcionálnych osobností, čo svojich príslušníkov (rozumej príslušníkov subkultúry) určitým spôsobom odlišuje od ostatnej spoločnosti“. Pre subkultúru mládeže je podľa R. Bella charakteristický silný tlak k uniformite vnútri skupín mládeže. Silnej kritike zo strany skupiny sa vystavuje ten, kto sa odkloní od platných noriem. Strach z tejto kritiky je často väčší než strach pred nespokojnosťou zo strany rodičov alebo učiteľov. Prijímaním

normami skupiny sa mladí ľudia identifikujú s hodnotami skupiny, čím získavajú jej podporu a pomoc.

Peter Ondrejko (2003, s. 114) definuje „subkultúru mládeže ako subkultúru viazanú na spôsob správania mládeže, jej sklon k hodnotovým preferenciám, akceptovaniu noriem, relatívne osobitný životný štýl.“

Sociálna patológia

„Súhrnný pojem na označenie chorých, nenormálnych, všeobecne nežiaducich spoločenských javov je najčastejšie *sociálna patológia* (angl. social pathology, nem. Sozialpathologie, fr. pathologie sociale). Patria sem aj sankcionované formy deviantného správania, ako aj štúdium príčin ich vzniku a existencie. Pojem začal používať významný anglický filozof a sociológ H. Spencer (1820 – 1903), jeden zo zakladateľov pozitivizmu v spoločenských vedách a zástanca evolucionizmu“ (Ondrejko a kol., 2001, s. 11).

Medzi sociálne – patologické javy v súčasnosti patrí kriminalita a delikvencia, patologické závislosti, samovražednosť, prostitúcia, patológia rodiny, xenofóbia a rasizmus, agresivita a šikanovanie (Hroncová – Kraus a kol., 2006).

Rovesnícke skupiny

Rovesnícka skupina (angl. peer – group) – tento pojem prvý krát zaviedol do literatúry A. McLee v roku 1949. Ide o označenie skupín, zložených z rovnako starých členov (rovesníkov). Vo väčšine prípadov sa jedná o vekovo homogénne skupiny mladých ľudí, ktorí vytvárajú osobitnú subkultúru (Ondrejko, 1998).

Podľa Jolany Hroncovej a Ingrid Emmerovej (2004, s. 112) „sú rovesnícke skupiny prirodzenou formou socializácie detí a mládeže a majú veľký význam z hľadiska ich osamostatnenia a zníženia závislosti na dospelých.“ Deti sa veľa učia nielen od dospelých, ale aj navzájom. Vplyv rovesníckej skupiny môže byť pozitívny ako aj negatívny.

Riziková mládež

Termín „rizikový“ môže mať viac významov (napríklad v nebezpečenstve, ohrozený a pod.). Rizikovosť v súvislosti s problémami sociálnej adaptácie mládeže znamená väčšiu náchylnosť, vyššie ohrozenie psychosociálneho vývinu oproti štandardnej populácii.

„Za rizikovú mládež považujeme dospievajúcich, u ktorých je, následkom spolupôsobenia viacerých faktorov, zvýšená pravdepodobnosť zlyhania v sociálnej a psychickej oblasti“ (Labáth a kol., 2001, s. 11).

Extrémizmus

Extrémizmus môžeme v širšej rovine chápať ako odklon od normy, výnimočnosť, výstrednosť, krajnosť. Nemusíme ho vždy chápať negatívne. O extrémizme môžeme hovoriť aj pri športe, kde ide hlavne o prekročenie vlastných hraníc, sebaotvrdenie, sebarealizáciu, silný zážitok, opak nudy. Negatívne ho vnímame napríklad pri členoch extrémistických skupín, kde často ide aj o porušovanie platných zákonov.

1.2 Znaký a funkcie mládežníckych subkultúr

Mládežnícke subkultúry Jusko (2004) charakterizuje týmito základnými znakmi:

- sú to menšie, presne vymedzené skupiny, ktoré sú súčasťou vyššieho celku,
- ich vnútorná štruktúra zahŕňa tie isté zložky ako majoritná kultúra (zložku materiálnu, duchovnú a normatívnu),
- aspoň v niektorých elementoch sa odlišujú od základnej subkultúry,
- musia byť relatívne stále v čase.

V rámci systematizácie možno podľa Juska (2004) vymedziť funkcie, ktoré vyplývajú z postavenia subkultúry mládeže nasledovne:

- **selektívna funkcia** – subkultúra sa dištancuje od spoločensky uznávaných noriem, hodnôt
- **substitučná funkcia** – subkultúra nahrádza rodinu, ak tá prestáva byť pevným bodom v živote mladého človeka
- **absentérska funkcia** – subkultúra poskytuje dočasný azyl v období vnútorného hľadania sa mladého človeka
- **adaptačná funkcia** – subkultúra je riešením sporu medzi zrýchľovaním biologického a predlžovaním sociálneho vývoja v období adolescencie.

2 CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH SUBKULTÚR

Existuje množstvo subkultúr. Mohli by sme o nich hovoriť aj v prípade náboženských, alebo etnických skupín. V tejto práci sme sa však zamerali len na niektoré aktuálne subkultúry mládeže ako skinheads, emo, techno, grafitti, chuligáni. V práci sa zaoberáme aj veľmi aktuálnou témou súčasnosti, ktorou je nezamestnanosť, konkrétne nezamestnanou mládežou tzv. skupinou vyznávačov subkultúry nezamestnanosti.

2.1 Skinheads

Hnutie Skinheads vzniklo vo Veľkej Británii v 60. rokoch 20. storočia ako reakcia na zvyšujúcu sa nezamestnanosť v mestských oblastiach. Prvými príslušníkmi tohto hnutia boli návštevníci koncertov, ktorí sa snažili odlíšiť od bohatej časti populácie. V súčasnej dobe sa toto hnutie štiepi na niekoľko prúdov:

- **pôvodní skinheads** – vyznávajú určitý druh hudby (ska, Oi!, Hard-core, Punk), životný štýl a ortodoxne odmietajú myšlienky nacizmu, príslušníci sú nepolitickí.
- **SHARP** (Skinheads Against Racial Prejudice – Skinheadi proti rasovým predsudkom) – ide o prúd ostro vystupujúci proti prejavom rasizmu a nacizmu. Príslušníci boli apolitickí, dnes sa však medzi nimi objavujú ľavicovo orientovaní jedinci.
- **RASH** (red and anarchist skinhead) – tvoria ho príslušníci ľavice. Môžu to byť anarchisti, komunisti aj socialisti. Socializmus však nie je ich pôvodnou myšlienkou.
- **Nazi-Skinheads** – príslušníci krajnej pravice, ktorí sa odštípili z pôvodného hnutia skinheads a celkom obrátili myšlienky pôvodného hnutia. Ide o vysoko politicky aktívnu skupinu, ktorá hlása rasovú neznášanlivosť, myšlienky nacizmu a netoleranciu.

Pod všetky tieto prúdy spadá všeobecná nenávisť voči Hippies a záporný vzťah k drogám (Skinhead, 2009).

Pre príslušníkov tohto hnutia je typickým oblečením letecká bunda (bomber) niekedy s nášivkami, opasok príp. traky, ťažké topánky, džínsy. Mávajú vyholenú hlavu, alebo veľmi krátke vlasy. Nosia tetovania s nacistickými symbolmi a sloganmi.

Skinheads na Slovensku sa delia do dvoch hlavných skupín t.j. nacionalisti a národní socialisti. Obidvom skupinám je vlastný rasizmus, antisemitizmus (protižidovské hnutie založené na rasovej nenávisti), nenávisť k ľuďom s odlišným názorom. Nacionalisti na prvé miesto kladú národ, ich cieľom je „čisté a biele Slovensko“, odmietajú Hitlera (chcel kolonizovať a vyhladiť Slovanov), nepoužívajú fašistické a nacistické symboly. Ich

symbolom je najčastejšie slovenský znak a slovenská zástava. Pre druhú skupinu – národných socialistov je prvoradá rasa, vyznávajú fašistickú ideológiu, uctievať Hitlera. Ich najväčšími nepriateľmi sú Židia, ktorí sú podľa nich pôvodcami všetkého zla, podradené neárijské rasy ako aj zradcovia rasy - ľudia ktorí nesúhlasia s ich ideológiou. Majú sklony k násiliu. Z ich strany sa objavujú útoky na Rómov, černochoch, utečencov, bezdomovcov, homosexuálov a pod. Počet rasisticky, fašisticky a nacionalisticky orientovaných skinheads sa v Slovenskej republike dá odhadovať na cca 1 000 osôb. Majú na svedomí rasovo a ideologicky motivované útoky, fyzické napadnutia ale aj rasistické vraždy. Za posledné roky zažíva toto hnutie svoj rozvoj. Zahraniční fašistickí a rasistickí aktivisti považujú stav tohto hnutia u nás za veľmi dobrý, pozitívne hodnotia počet a kvalitu vydávaných tlačovín, hudobných skupín, koncertov, akcií a aktívnych ľudí. Ich hnutia sú dobre organizované (Skinhead, 2009).

Skinheadi sú prevažne mladí ľudia, často ešte neploletí, ktorí prostredníctvom hudby, symbolov, literatúry propagujú nacizmus a „čistotu“ bielej rasy. Podľa odborníkov je príčinou vstupu do radu skinheads frustrácia, potreba patriť k skupine, pocit nevýraznosti, neistoty a komplex menejcennosti (Skinheads, 2009).

Zdroj: <http://blog.idnes.cz/blog/8819/108881/im1-3.jpg>

Obrázok 1 Príslušníci hnutia Skinheads

Šebej (Skíni – násilná sociopatia nie politika, 2007, s. 50) charakterizuje násilnosť skínov ako „dôsledok patologickej osobnostnej a citovej výbavy, ktorú mali už predtým, než sa stali skínmi“. Konanie mladých ľudí organizovaných v tomto hnutí je často veľmi

nebezpečné. Ako príklad môžeme uviesť vraždu 21 ročného študenta filozofie Univerzity Komenského Daniela Tupého, ktorá sa stala v Bratislave 4. novembra 2005 na Tyršovom nábreží. Z tohto činu bola podozrivá skupina neonacistov, ktorí ho mali dobodať na smrť. Podľa výpovedí svedkov išlo o skupinu 15 útočníkov, ktorých zaradili medzi extrémistov. Mali vyholené hlavy a predpokladá sa, že išlo o skupinu neonacistov. Pred budovou univerzity, kde Daniel študoval odhalili pamätnú tabuľu. Na Tyršovom nábreží v Bratislave, kde sa tento brutálny čin stal, bol postavený pamätník obetiam extrémizmu. Na oblúkovom nosníku je umiestnená socha z bronzu so zlomeným krídlom. Životná dráha človeka, prerušená uprostred rozletu (Sudor, 2006).

Zdroj: http://sudor.blog.sme.sk/clanok_tlacasp?cl=70017

Obrázok 2 Pamätník obetiam extrémizmu. Bratislava, Tyršovo nábrežie

O tom, že extrémizmus má svoje miesto aj u nás na Slovensku, svedčí existencia občianskeho združenia Slovenská pospolitosť. Jej bývalý kontroverzný vodca Marián Kotleba, v súčasnosti člen tejto organizácie, bol viackrát zadržaný políciou a čelil obvineniam z podnecovania rasovej nenávisťi pre výroky o Rómoch. V minuloročných novembrových voľbách sa uchádzal o funkciu predsedu banskobystrického samosprávneho kraja. Politológ Juraj Marušiak (Politológ má obavy z úspechu Mariána Kotlebu, 2010) v súvislosti s výsledkami minuloročných volieb za fenomén označil relatívny úspech Mariána Kotlebu. „Aj keď vyše 13 000 hlasov nemá vyššiu vypovedajúcu hodnotu, pri stále nízkej účasti, jeho štvrté miesto znamená, že sa nálady voličstva radikalizujú,

dokonca takým smerom, že časť voličov je ochotná podporiť vyslovene extrémistické a protidemokratické zoskupenia“. Marušiak to považuje za najväčšie varovanie, ktoré vyplýva z výsledkov volieb.

Podľa novely Trestného zákona je trestné aj prechovávanie extrémistických materiálov, ospravedlňovanie alebo schvaľovanie genocídy či zločinov proti ľudskosti. Tvrdšie postihy si podľa ministerstva spravodlivosti vyžiadalo zvýšené násilie najmä pri športových podujatiach. Vyššie tresty budú môcť udeľovať súdy napríklad za propagáciu fašizmu, za hanobenie rasy a národa či za ospravedlňovanie genocídy a zločinov proti ľudskosti. Trestná má byť na rozdiel od súčasnosti nielen výroba, predaj a rozširovanie, ale aj prechovávanie extrémistických materiálov. Za predaj či rozširovanie extrémistických materiálov bude vinníkom hroziť väzenie od troch do ôsmich rokov, podľa zákona nebude možné pri tejto sadzbe udeliť podmienený trest (Slovensko 2008, Súhrnná správa o stave spoločnosti).

2.2 Subkultúra EMO

Mladí ľudia s čiernymi vlasmi, v ktorých majú červený alebo ružový melír, oči zvýraznené čiernymi linkami, čierne oblečenie, plátené tenisky, celkový vzhľad pôsobí akosi smutne až depresívne. Takto by sme v stručnosti mohli charakterizovať vyznávačov EMO štýlu, ktorý je dosť rozšírený medzi súčasnou mládežou. Tento štýl sa pripisoval aj finalistovi minuloročnej SuperStar Martinovi Konrádovi.

„Chceš medzi nás ? Budeš to mať ťažké! My sme sa s žiletkou v ruke narodili. Pokiaľ preda len medzi nás prenikneš, rež sa dennodenne žiletkou, striekaj si repelent do očí, prepichuj si kožu špendlíkom“, stojí na stránkach jednej EMO komunity (Čo je Emo ? 5 otázok a odpovedí ..., 2009).

Čo je vlastne EMO ? V polovici 80 – tých rokov minulého storočia to bol americký slangový výraz používaný pre hudobný žáner (emotion, hardcore, emotional hardcore). V dnešnej dobe je slovo „emo“ používané pre viacero hudobných žánrov a je často považované za skratku slova „emotívny“. Screamo je hudobný žáner, ktorý sa vyvinul z emo a hardcore punku na začiatku 90 – tých rokov. Dnes by sme mohli hovoriť o akomsi emocionálnom punkrocku. Tento žáner je charakteristický niekedy až chaotickým kolísaním zvuku hudby od hlučnej do tichej fázy, so šialene drsným krikom, až revom s rozhnevanými, abstraktnými, seba pozorujúcimi textami piesní. Nejde len o štýl hudby, ale aj štýl života, ktorý vyznávajú hlavne mladí dospelujúci ľudia. Nápadní sú svojim oblečením, účesom, ale najmä správaním. Obliekajú sa prevažne do čierneho, ale pripúšťajú

sa aj ružová a červená farba, pružky a bodky na pančuchách a kravatách, chlapci si zvyknú obliekať dievčenské nohavice. Typické je nosenie ofiny cez oči. Dievčatá aj chlapci používajú čierne očné tiene, obľúbený je aj piercing a rôzne prívesky v tvare lebky, žiletiek a podobne. Niektorí emo predstavitelia sa označujú aj za homosexuálov alebo bisexuálov. Oveľa dôležitejšia je však asociácia emo s depresívnym správaním a so sebapoškodzovaním. Majú zmysel pre prehnané melodramatické prejavy, radi plačú a robia „scény“. Niektorí si podrezávajú žily alebo sa dokonca pokúšajú aj o samovraždu (Emo, 2009).

Zdroj: http://th01.deviantart.com/fs19/300W/i/2007/248/d/6/Broken_by_afr3ak.jpg

Obrázok 3 Emo štýl

Odborník na subkultúry Juraj Malíček v článku „K emo by sa najlepšie hodil absint“ zo dňa 15.2.2008 v súvislosti so subkultúrou Emo odpovedal na otázky týkajúce sa tejto problematiky. Podľa neho je Emo skôr o výzore a imidži. Punk je v porovnaní s ním oveľa extrovertnejší. Punk je o pive a lacnom víne, zatiaľ čo pri Eme je to o likéroch a kvalitnejšom víne. Pivo je pre nich príliš „plebejské“. Z hľadiska ich filozofie, by sa k Emu hodil najskôr absint, ktorý sa historicky spája so spisovateľmi ako napr. Oscar Wilde. Emo sa často spája aj s poéziou Paula Verlaina. Ide o poéziu o ľudskej duši a veľkých ideách, ktorá je v úplnom protiklade s pouličnou poéziou hip – hopu. Pri Eme nejde o homosexualitu, skôr sa stierajú rozdiely medzi pohlaviami. Ide o androgýnnosť čiže obojpohlavnosť. Výzorom chcú dosiahnuť akýsi mŕtvolný romantický imidž. Dávajú tak najavo pocit melanchólie, ktorý je pre nich najdôležitejším pocitom. Sústreďujú sa na

emóciu ako ju cítia. Melanchóliou dávajú najavo, že skutočne podstatný je svet emócií. Preto je jedným z prejavov Emo spôsobovanie si miernej bolesti /Malíček, 2008).

Zdroj: <http://bestpage.cz/gif/emo26.jpg>

Obrázok 4 Emo štýl – čierne očné tiene

Tieto informácie môžeme pasívne prijať. Možno si povieme, že ide len o neškodné vyznávanie hudobného štýlu, určitého druhu obliekania, o stretávanie sa mladých ľudí ... Faktom však ostáva, že tu existuje reálna hrozba ohrozujúca vývin mladého človeka. Svedčia o tom aj udalosti, uverejnené na internetovej stránke televíznych novín v článku pod názvom „Päť tragédií EMO, ktoré otriasli svetom!“ zo dňa 23.3.2009:

1. 17 – ročná ruská študentka Karin Bodučjan sa zrejme stala obeťou dvoch 19 – ročných mladíkov, ktorí sú zadržaní pre dôvodné podozrenie z vopred naplánovanej vraždy a kanibalizmu v ruskom Petrohrade. Obaja už skôr trestaní podozriví Jurij M. alias Zahradník a Maxim G. alias Mäsiar v noci 20. januára 2009 podľa vyšetrovateľov utopili obeť vo vani. Jej telo rozkúskovali, časť jej orgánov skonzumovali a zvyšok telesných pozostatkov potom vo viacerých vrecúškach z PVC zahodili do kontajnerov s komunálnym odpadom a do kanalizácie. Podľa ruských médií dôvodom ohavnej vraždy bol fakt, že obeť bola stúpenkyňou hudobného štýlu Gothic, kým jej vrahovia vyznávali štýl EMO.
2. V marci 2009 našli rodičia v rodinnom dome v Prahe 5 obesené 14 – ročné dievča. Podľa vyjadrení susedov vraj malo dievča čudných kamarátov. Prichádzali k nej

domov rôzni ľudia a aj vonku sa vraj stretávala s podivnou mládežou. Keď rodičia neboli doma, chodili za ňou mladí ľudia, oblečení v čiernom s krížikmi na krku. Táto tragédia sa tiež pripisuje láske k fenoménu EMO.

3. V roku 2008 sa 13 – ročný Sam Leeson z britského Gloucesteru obesil v izbe. Podľa jeho rodičov sa síce obliekal do čierneho a počúval hudobné skupiny, ktoré sa hlásia k EMO, ale nebol smutný a mal veľa kamarátov. Rodičia mladého Sama založili webovú stránku, ktorá má cez 200 členov . Okrem iného si tu vymieňajú skúsenosti aj rodičia detí s podobnými problémami.
4. Smutnú správu nechali na internete 16 – ročné Jodie Gater a Stephanie Gestier z Austrálie. Jodie napísala niekoľko týždňov pred smrťou 3 básne s názvom „Samovražda v noci“. Jej kamarátka Stephanie si na svojom blogu zmenila úvodný titulok. „Nezaujímam ma, koľko máš priateľov, ja už nebudem mať žiadnych,“ napísala študentka na internete. Dievčatá si boli veľmi blízke. V jednu nedeľu povedali svojim rodičom, že idú nakupovať. Od toho času ich nikto týždeň nevidel. Svoj život ukončili spoločne. Obesili sa na konári stromu uprostred buša.
5. 13 – ročná Hannah Bond sa doslova zbláznila do EMO štýlu, do hudobnej skupiny My Chemical Romance. Dva týždne pred samovraždou sa pokúšala podrezať si žily na zápästí. Nepodarilo sa jej to a otca ubezpečila, že išlo len o iniciačný rituál jej EMO party. O dva týždne neskôr sa obesila vo svojej izbe.

2.3 Technoscéna

Už samotný názov „techno“ vypovedá, že sa tu jedná o modernú computerizáciu hudby. Technoscéna vznikla približne v druhej polovici osemdesiatych rokov. Hudbu charakterizuje rytmika bicích nástrojov. Hudobná „pointa“ spočíva v gradovaní deja, potom vyvrcholenie a fáza stereotypnej melodiky ostávajú rovnaké. Melódia je pri tejto hudbe nepodstatná. Svojou rytmikou a štruktúrou pripomína skôr kmeňovú hudbu, ktorá sa používala pri rituáloch ako prostriedok na dosiahnutie určitého tranzu. Technopárty preto niekedy skôr pripomínajú šamanský rituál. Nejde tu o to, aby si jednotliviec zatancoval, ale skôr o to, aby dosiahol stav vytrženia. Hudba hrá nepretržite aj niekoľko hodín. Niektorí účastníci na technopárty tancujú celý čas bez oddychu. Výrazový prejav je výhradne individuálny. Svoju rolu tu zohrávajú drogy, hlavne extáza, ktorá vyvoláva empatogénne účinky a pocity eufórie. Podľa autora článku „Ritual a Technoscéna“ tu vlastne žiadna filozofia neexistuje. Zakladá sa iba na individuálnom prežitku každého jednotlivca. Psychológovia tento stav pripisujú vplyvu súčasných kultúrnych hodnôt, potrebe

spolupatričnosti, lásky, a priateľstva, skrátka nedeformovaných ľudských vzťahov. Účastníci technopárty prežívajú pocit slobody a jednoty s davom, kde je úplne zmazaná agresivita (Solc, 2007).

Opisom módy preferovanej prívržencami technoscény sa vo svojom príspevku na seminári „Sekcie sociologickej teórie Slovenskej sociologickej spoločnosti pri SAV“ zaoberala Jana Donovalová z Katedry sociológie FF UK, Bratislava (Donovalová, 1999): Najviac viditeľný a odlíšiteľný spôsob obliekania prívržencov technoscény je na párty. Jedným z typických znakov tejto módy je unisex (ťažké je odlíšiť kto je žena a kto muž). Chlapci bežne nosia sukne alebo používajú make – up ako dievčatá. V obľube sú syntetické materiály, plasty, guma a tiež kov, čo sa interpretuje ako symbol dnešného industriálneho sveta. Chlapci aj dievčatá nosia topánky na vysokej platforme. Využívajú sa žiarivé fosforeskujúce farby. Hlavne na masových akciách možno vidieť kostýmy pripomínajúce skafandre a protichemické ochranné obleky. Technoscéna na Slovensku nie je veľmi rozšírená. Týka sa hlavne väčších miest. Ovplyvňuje to aj cena vstupeniek na technopárty, ktoré sú dosť vysoké a môže si ich dovoliť len určitá vrstva mladých ľudí.

Zdroj: http://farm2.static.flickr.com/1075/1097310528_89bbe8926b.jpg

Obrázok 5 Technopárty

Zaujímavý článok pod názvom „Ako sa mládež zabávala v piatok 13 – teho alebo čo Vás čaká na technopárty“ bol uverejnený na internetovej stránke denníka SME. Autor článku Peter Filin v ňom opisuje atmosféru piatkovej (13.2.2009) technopárty pod názvom

Hardflash v bratislavskom vysokoškolskom klube Elam. „Sporoodeté slečny, málokedy dovŕšiacie vek 20 rokov, len o málo starší nagelovaní chlapci, hudba, ktorá väčšine populácie spôsobuje migrénu a svetlá, ktoré môžu vyvolať epileptický záchvat. Na štyroch žánrovo odlišných stage-och zahralo približne 20 DJ-ov svoje sety. Najviac ľudí tancovalo pri úvodnom stagei, na ktorom hrali house a trance a približne rovnaký záujem bol o techno stage, ktorý sa nachádzal na spodnom poschodí dvojpodlažného klubu Elam“ (Filin, 2009). Autor článku nám ponúkol aj informácie, ktoré popisujú atmosféru technopárty:

Čo by ste mali vedieť o technopárty

- väčšina tancujúcich pri technostageoch je vo veku 17-22 rokov, pri ostatných stageoch je veková hranica vyššia
- termín technopárty sa používa ako zjednodušenie pre tanečnú party, na ktorej hrajú DJ-i svoje sety - synonymom je anglický termín "Rave party", ktorý vznikol v 80-tych rokoch 20.storočia a označuje tanečné párty zamerané na elektronickú hudbu so svetelnými efektami
- väčšina účastníkov sa vyznačuje extravagantným oblečením
- v niektorých krajinách boli takéto párty zakazované z dôvodu užívania tzv. "klubových drog" aj keď oficiálne sú drogy na akciách zakázané
- často krát dochádza ku skolabovaniu mladších účastníkov.

2.4 Grafitti

Názov „grafitti“ pochádza z taliančiny a znamená „písať“. Základom je písanie a maľovanie (hlavne sprejmi) po stenách. Tento typ subkultúry sa dotýka najmä mestskej mládeže, ktorá tak dáva najavo svoj nesúhlas s prostredím veľkomiest, voči monotónnosti, šedivosti a chladu týchto miest. Grafitti sa stali tiež špecifickou formou komunikácie medzi jednotlivými mestskými skupinami a gangmi. Ide tu o snahu prejavu maximálnej slobody mestského človeka. Medzi vyjadrovacie prostriedky patria maľby po stenách budov, dopravných prostriedkov (metro, vlaky, autobusy). Vysoká improvizácia je tu veľmi dôležitá, niektoré maľby vznikajú veľmi premyslene. S „grafittmi“ sa spája humor, vlastný slang, hudba hip hop a hard – core (prípadne techno), ktorými vyjadrujú svoje pocity. Typickým oblečením sú široké nohavice s veľkými vreckami, do ktorých sa zmestia spreje, tenisky s hrubou podrážkou, trička a mikiny s kapucňou. Ku kultovým znakom patrí wolkman. Súčasťou životného štýlu je pocit a riziko porušovania zákonov.

Pracujú tajne, prevažne v noci alebo nad ránom. Tvorí menšie skupiny, ktoré medzi sebou súperia, koho graffiti je lepšie. Podľa autora majú silné sociálne cítenie (Mistrík, 1999). Subkultúra „graffiti“ sa často dostáva do rozporu s normami dominantnej kultúry. Vandalizmus alebo umenie ? Ako môžeme chápať diela writerov, ktoré nás obklopujú ? Pokiaľ ide o maľby na stenách kostolov, historických pamiatkach, alebo súkromných budovách, dochádza skôr ku negatívnym reakciám zo strany spoločnosti. Tu by sme mohli hovoriť o rozmáhajúcom sa probléme – vandalizme.

Zdroj: <http://blog.sme.sk/blog/1236/67938/vandalizmus.jpg>

Obrázok 6 Poškodzovanie budov ...

Napriek tomu je možné graffiti chápať aj z inej stránky, nie len z tej negatívnej. Samotné výtvyry týchto mladých ľudí sa v niektorých prípadoch dajú prirovnať k umeniu. Nápaditosť, pestrosť farieb a náročnosť maľby tu zohrávajú svoju rolu. Preto pri grafitoch môžeme rozlišovať dva smery – pouličný, ktorý je spoločnosťou často odmietaný a oficiálny umelecký, keď writeri svoje diela prezentujú na výstavách. V súčasnosti sa pri snahe riešiť problém „graffiti“ stále častejšie stretávame s ústretovosťou pedagógov konkrétne riaditeľov škôl, prípadne predstaviteľov samosprávy, keď ponúknu, vymedzia priestor pre tvorbu mladých ľudí, ktorí sa môžu touto formou prezentovať.

Zdroj: <http://blog.sme.sk/blog/1236/67938/deti.jpg>

Obrázok 7 Záber z okolia Nového mosta v Bratislave. Dielo detí vytvorené s vedomím a súhlasom miestnej samosprávy.

2.5 Chuligáni

Vznik futbalového chuligánstva sa spája s anglickým rowdies na prelome 60. a 70. rokov 20. storočia. Ide tu o rizikové futbalové správanie fanúšikov, ktorých nazývame hooligans - chuligáni (Jusko, 2006).

Filozofia slovenských futbalových chuligánov sa zhoduje s filozofiou chuligánov všade vo svete. Sledujú jeden primárny cieľ – pobiť sa s nepriateľskými fanúšikmi. Chuliganizmus je životným štýlom, kde bitky slúžia ako prostriedok odreagovania sa od každodenných problémov a starostí, sú únikom pred nudou a stereotypom. Ide zväčša o vyznávačov najrôznejších foriem pravicového extrémizmu. Vyznačujú sa ultrapravicovými názormi, rasisticky či antisemitisticky ladenými pokrikmi, transparentmi, vlajkami, hajlovaním. Napádajú ľudí tmavej pleti, černochovo aj Rómov. Pravidlá stretov sa dohadujú väčšinou prostredníctvom kontaktných osôb oboch táborov. Vyberá sa miesto v dostatočnej vzdialenosti od štadióna, kde je menšia pravdepodobnosť výskytu policajtov. Formy stretu môžu byť viaceré napr. banda na bandu (bez určenia počtu), počet na počet, férovka. Strety bývajú dohadované väčšinou bez zbraní, maximálne s použitím boxerov, prípadne palíc. Často sa však stáva, že niektorá strana poruší vopred dohodnuté pravidlá a pri stretoch sa objavia nože, sekery, kladivá, dlažbové kocky, skrátka všetko, čo príde pod ruku. Medzi ich pravidlá patrí to, že ak niekto leží na zemi a nie je schopný boja, nekope sa do neho.

Vekové zloženie je rôzne. Prevažujú mladí ľudia vo veku 14 – 28 rokov. Výnimkou však nie sú ani 10 – 13 ročné deti. Chuligánov nad 30 rokov rapídne klesá. Podľa odborníkov je nebezpečný vek 12 – 13 rokov. Títo jedinci sú veľmi náchylní napodobňovať starších a dať sa nimi strhnúť. Vzdelanie je rôzne – základné, stredné aj vysokoškolské. Nachádzajú sa medzi nimi ľudia z rozvrátených rodín, nezamestnaní, ale podľa vyjadrenia chuligánov sú medzi nimi aj finančne dobre situovaní ľudia, podnikatelia a podobne. Typickým oblečením chuligánov sú džíny, značkové mikiny (neprijateľná značka je PUMA, ktorú považujú za „černošskú“), športová obuv prípadne bagandže s oceľovou špičkou. Väčšinou sú veľmi na krátko ostrihaní, niektorí nosia bombery. Za dôležité považujú byť nenápadní. Holdujú alkoholu, prípadne iným návykovým látkam. Alkohol tu plní dve funkcie: uvoľňuje zábrany a zároveň tlmí bolesť pri inkasovaných úderoch. Rizikové správanie futbalových fanúšikov sa často dostáva do rozporu so zákonom (Harsányi, 2005).

Zdroj: <http://www.ultrasingang.eu/foto/fotodna/foto31.jpg>

Obrázok 8 Vyčíňanie futbalových chuligánov

Jedná sa o porušovanie trestného zákona (Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon): ublíženie na zdraví, trestný čin poškodzovania cudzej veci, útok na verejného činiteľa, násilie proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi, výtržníctvo, podpora a propagácia skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd, verejné prejavy sympatií k fašizmu, hanobenie národa, rasy a presvedčenia, podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti.

Od 1. novembra 2009 u nás platí zákon, podľa ktorého sú na futbalových a hokejových štadiónoch povinné kamerové systémy. Kluby však nedokážu splniť to čo im zákon prikazuje hlavne z finančných dôvodov. Pokút sa však báť nemusia, pretože podľa zákona ich môžu sankcionovať len obce, ktoré sú však vo väčšine prípadov vlastníkami štadiónov, na ktorých kluby hrávajú. Jeden klub by mal kamerový systém spolu s identifikačným mal vyjsť na 265 – 330 tisíc eur (8 – 10 miliónov korún). Finančne by mal vypomôcť aj Slovenský futbalový zväz. Na akom princípe vlastne kamerový systém funguje vysvetlil šéf Únie ligových klubov Karol Belaník: „Kamerový systém má identifikačný podsystem. Na základe databázy, ktorá obsahuje biometrické ukazovatele tváří výtržníkov, budú vedieť usporiadatelia, že nemajú takéhoto človeka vpustiť na štadión.“ Iniciatíva ministerstva vnútra k prijatiu tohto zákona prišla po futbalovom zápase z minulej jesene medzi Dunajskou Stredou a Slovanom. Počas neho došlo k rozsiahlym násilnostiam medzi fanúšikmi a policajtmí na tribúnach, zranených bolo niekoľko ľudí. Celý problém vtedy dosiahol medzinárodný rozmer (Zelinka, 2009).

Nový trestný zákon u našich susedov v Českej republike sa tiež zaoberá problematikou futbalového chuligánstva. Futbaloví fanúšikovia sa budú musieť správať slušne, inak výtržníkom budú hroziť vyššie tresty. Budú môcť dostať zákaz vstupu na štadióny až na 10 rokov. Jedným z konkrétnych riešení bude aj to, že futbalový výtržník sa bude musieť pred futbalovým zápasom hlásiť na políciu. Tam bude musieť byť počas celého zápasu. Cieľom týchto opatrení je snaha prinavrátiť na štadióny rodinnú a športovú atmosféru.

K najaktívnejším a najagresívnejším chuligánskym skupinám u nás patria radikálni fanúšikovia bratislavského Slovana, Spartaka Trnava, 1. FC Košice a FC Nitra. Organizované skupiny ultrafans majú aj Žilina a Banská Bystrica. Menší počet chuligánov sa vyskytuje takmer v každom klube. Významným nástrojom sociálnej prevencie futbalového chuligánstva sú fanprojekty. Ide o projekty sociálnej práce s mládežou priamo zamerané na futbalových fanúšikov.

2.6 Subkultúra nezamestnanej mládeže

Nezamestnanosť je jedným z javov, ktorý postihuje stále viac mladých ľudí na Slovensku. Pocit nadbytočnosti a problémy s integráciou do spoločnosti, tak vytvára široký priestor pre rôzne aktivity mladých ľudí.

Medzi dlhodobo nezamestnanými sa podarilo identifikovať aj skupinu vyznávačov subkultúry nezamestnanosti. S vyznávačmi tejto subkultúry sa nedarí komunikovať a nájsť spoločnú reč. Práca a zamestnanie je pre nich prekážkou. Oceňujú finančnú pomoc od

rodičov, príbuzných, partnerov, Macháček (1999) v rámci charakteristiky tejto subkultúry rozoznáva milovníkov aktivít voľného času, izolovaných a ponížených, iniciatívnych hľadačov akéhokoľvek zamestnania, typ pseudozamestnaných a takzvaných vyznávačov subkultúry nezamestnanosti.

Dlhodobejšia nezamestnanosť môže mať na rozvoj osobnosti mladého človeka negatívny vplyv. Stáva sa finančne závislým na rodine, neosvojí si pracovné návyky, akoby nedokázal prijať rolu dospelého sebestačného človeka. Táto situácia spôsobuje, že mladý človek má nadbytok voľného času, nudí sa a má sklony k nežiaducim formám správania sa ako napríklad užívanie drog, vandalizmus, častá návštevnosť pohostinských zariadení, diskoték. Zvykne si na určitý životný štýl, ktorý mu vyhovuje. Aktívne hľadanie zamestnania vystrieda za „svojvoľné trávenie voľného času“.

Nezamestnanosť v čase krízy výrazne narastá vo všetkých krajinách Európskej únie. V súčasnosti sa pohybuje na úrovni 25%. Poslankyňa Európskeho parlamentu a členka Výboru pre zamestnanosť a sociálne veci Edit Bauer vidí najväčší problém práve v nezamestnanosti mladých ľudí. „Alarmujúce je, že zamestnať sa nevedia prevažne stredne kvalifikovaní ľudia, tým neskôr hrozí, že sa ocitnú v pasci chudoby, z ktorej sa bez pomoci iných už len veľmi ťažko dostanú (Stav nezamestnaných mladých ľudí v EÚ je alarmujúci, 2010).

Nezamestnanosť mladých ľudí na Slovensku vo veku od 15 do 24 rokov bola v prvom štvrtroku 2009 na úrovni 22 %, čo je viac ako priemer Európskej únie (18,3 %) aj priemer eurozóny (18,4 %). Vyššiu nezamestnanosť mládeže v porovnaní so Slovenskom malo deväť krajín únie, pričom najvyššia bola v Španielsku (33,6 %), Lotyšsku (28,2 %) a Taliansku (24,9). Vyššiu nezamestnanosť mládeže ako Slovensko malo aj Francúzsko, Maďarsko, Litva, Estónsko, Grécko a Švédsko. Vyplýva to z údajov, ktoré zverejnil štatistický úrad Európskej únie (EÚ) Eurostat. Najnižšia nezamestnanosť mládeže v prvom štvrtroku 2009 bola v Holandsku (6 %), Dánsku (8,9 %) a Rakúsku (9 %). Nad priemerom EÚ a eurozóny bola nezamestnanosť mládeže na Slovensku aj v prvom štvrtroku 2008, kedy bola v SR na úrovni 19,2 %, v EÚ bola na úrovni 14,6 % a v eurozóne na úrovni 14,5 %. Vtedy však malo vyššiu nezamestnanosť mládeže ako Slovensko iba päť členských krajín únie, a to Grécko, Španielsko, Taliansko, Švédsko a Maďarsko, pričom najvyššia bola v Grécku (22,2 %). (Nezamestnanosť mladých v SR sa v porovnaní s úniou zlepšila, 2010).

3 SOCIÁLNE MOTÍVY OVPLYVŇUJÚCE KONANIE MLÁDEŽE

Pri hľadaní odpovede na otázku „Prečo človek koná tak, ako koná?“ hovoríme o motivácii ľudského správania. Aby sme pochopili konanie mladých ľudí, to čo chcú dať okolitému svetu najavo napr. svojou vizážou, spôsobom života, musíme najskôr vedieť k akej skupine sa hlásia, aké hodnoty sú pre nich dôležité a čo ich v ich konaní ovplyvňuje a motivuje.

Podľa Pardela (1977 In Tokárová a kol., 2003) motivácia predstavuje stav zvýšenej pohotovosti reagovať na určité podnety určitým spôsobom. Obsahuje tri zložky:

- **aktivačnú zložku** tvoria tie motivačné prvky, ktoré aktivizujú správanie jedinca. Sú to predovšetkým potreby, ktoré predstavujú subjektívne prežívanie nedostatku niečoho. Primárne potreby sú tie, ktorých uspokojenie je nevyhnutné pre zachovanie jedinca či rodu. Sekundárne potreby sú často označované ako sociálne, resp. spoločenské či intelektuálne potreby, pri ktorých ide o uspokojovanie sociálnych či kultúrnych potrieb.
- druhá rovina motivácie, označovaná ako **smerová** je sytená hlavne postojmi, hodnotami, hodnotovými orientáciami, záujmami, ktoré určujú smer nášho správania a konania. Záujmy sú zvláštnym druhom motivačných síl, ktoré sú ovplyvňované predovšetkým podmienkami sociálneho a kultúrneho prostredia a ktoré sa uspokojujú predovšetkým vykonávaním činností spojených s predmetom záujmov.
- **cieľovú zložku motivácie** tvorí predovšetkým svetonázor, ktorý je v psychologickéj literatúre považovaný za sústavu názorov, postojov, hodnôt a hodnotových orientácií jedinca na najvšeobecnejšej úrovni.

Americký sociálny psychológ Allport (1996 In Tokárová a kol., 2003, s. 424) v súvislosti s touto problematikou definoval pojem „charakter“. Podľa neho „je charakter zhodnotená osobnosť, zahrňujúca v sebe všetky už spomenuté zložky osobnosti, a to schopnosti, inteligenciu, motiváciu atď. Vypovedá o tom, ako jedinec spĺňa normatívne požiadavky spoločnosti, v ktorej žije.“

3.1 Rodina

Rodina je hlavným výchovným prostredím dieťaťa, preto sú rodinné vzťahy a sociálna úroveň rodiny dôležité pre jeho optimálny vývin. K znevýhodneným skupinám zaraďujeme napríklad deti a mládež z rodín s nepriaznivou ekonomickou situáciou, zanedbávané deti, deti z rozvedených a neúplných rodín, sexuálne zneužívané deti, deti v náhradnej rodinnej starostlivosti. Vplyv na vývin dieťaťa má napríklad aj veľkosť rodiny, či je dieťa jedináčik,

alebo má súrodencov; poradie, v ktorom sa dieťa narodilo; súrodenecká konštelácia, pohlavie, či sú v rodine dvojčatá, hendikepované dieťa a v neposlednom rade aj výchovné prístupy, ktoré sa v rodine používajú (Kasáčová – Luptáková, 2007, s. 42 – 43).

3.1.1 Funkcie rodiny

Rodina ako prvé socializačné prostredie pre dieťa je akýmsi „spojovacím mostíkom“ (Hroncová, 1996) medzi jednotlivcom a spoločnosťou. Pre jednotlivca vo vzťahu k spoločnosti rodina predstavuje sociálnu štruktúru so sústavou noriem a pravidiel, ktoré si osvojuje a v procese socializácie sa učí rešpektovať ich. Konkrétne práva a povinnosti rodiny sú právne zakotvené v Zákone o rodine č. 36/2005 Z.z..

Medzi základné funkcie rodiny patrí biologická, emocionálna, socializačná a výchovná, ekonomická – zabezpečovacia, ochranná, kulturalizačná a rekreačno – relaxačná funkcia. Podľa Havlíka a Koťu (2002) najdôležitejšou úlohou, ktorú rodina plní jednak voči svojim deťom a jednak voči spoločnosti je **socializačná a výchovná funkcia**. Aj keď v súčasnosti veľkú časť zodpovednosti za socializáciu, výchovu a vzdelávanie preberá štát prostredníctvom školského systému, rodina vo výchove detí ostáva stále nezastupiteľná. V súčasnosti sa stáva veľmi významnou **emocionálna funkcia**, pretože život rodiny sa mení. Sociológovia charakterizovali obdobie opúšťania rodového usporiadania života rodiny obdobím hroziaceho odcudzenia. Zdôrazňujú preto význam emocionálnej funkcie rodiny ako **tvorbu domova**. Práve v rodine ostáva priestor na odreagovanie sa, na azyl pred starosťami z verejného priestoru. V súčasnosti existuje silná tendencia chrániť súkromný priestor rodiny pred vonkajšími vplyvmi. Pri zabezpečovaní materiálnych podmienok (finančné prostriedky alebo naturálie) potrebných pre chod rodiny hovoríme o **ekonomickej – zabezpečovacej funkcii** rodiny. Pri súčasnej modernej rodine naplnenie ekonomickej úrovne často vedie k prílišnému pracovnému zaťaženiu, čo má ďalej dopad na plnenie ďalších funkcií rodiny. Na druhej strane sa veľký počet rodín ocitá na hranici biedy a chudoby. Tu je potrebná intervencia štátu, aby v dôsledku sociálneho prepadu nedochádzalo k sociálnemu determinizmu detí a ich budúcnosti.

3.1.2 Výchovné štýly v rodine

Každá rodina je samostatný individuálny sociálny systém so svojimi pravidlami, zákonitosťami a situáciami. Vývoj jej existencie prechádza rôznymi obdobiami, ktoré sú závislé od rôznych faktorov (počet detí, vek detí, dĺžka obdobia spolužitia). Kedy hovoríme o dobre fungujúcej rodine? Je ťažké nájsť odpoveď na túto otázku, ale v každom

prípade by sme pri jej hľadaní mali spomenúť hodnoty ako: vzájomná láska, úcta, pomoc, podpora, vernosť, vyrovnaný vzťah, rešpektovanie jeden druhého, súdržnosť. Na vývoj mladého človeka a formovanie jeho osobnosti má veľký vplyv rodina, v ktorej vyrastá.

Dôležité je, aký výchovný štýl (Kasáčová – Ľuptáková, 2007) v danej rodine existuje:

Autoritársky (direktívny) štýl výchovy – má v našich tradíciách svoje miesto a hoci v súčasnosti nie je najrozšírenejším, má stále dost' zástancov v laickej verejnosti. V takejto rodine rodičia tvrdo určujú pravidlá, podľa ktorých sa deti majú a musia správať. Z výchovných metód prevažujú najmä príkazy a zákazy a za ich nedodržanie nasleduje trest. Deti tu nemajú veľkú možnosť samy rozhodovať, ale za to majú presne určené povinnosti, ktoré musia bez výhrady plniť. Vystupňovaným štýlom výchovy je **perfekcionistický** alebo **nekompromisný** štýl. Tieto výchovné štýly sú často zdôvodňované tým, že rodičia chcú len dobro pre svoje deti, aby z nich boli poriadni ľudia. Pri prílišnom dirigovaní a kontrolovaní sa však rozvoj dieťaťa, mladého človeka deformuje. Stáva sa príliš závislým od rodičov až do dospelého veku alebo naopak, v období puberty a ranej adolescencie vzdoruje a s rodičmi sa názorovo aj emocionálne rozchádza. Neprístupný je **štýl agresívny, brutálny**, pri ktorom dieťa trpí fyzicky alebo psychicky. **Liberálny štýl výchovy** sa vyznačuje voľnosťou v prístupe rodičov k deťom a na druhej strane aj uvoľnením vonkajších znakov hierarchických štruktúr v rodine. Deti nie sú kontrolované, nie je na nich kladená prílišná zodpovednosť, voči rodičom neprejavujú nejaké vonkajšie znaky úcty. Tento štýl je prijateľný v rodine s väčšími deťmi. V rodine s malými deťmi tu hrozí určité riziko odcudzenia hlavne v prípade, že tento štýl sa spája s chladným vzťahom medzi manželmi. Ide najmä o rodiny, kde liberálnosť je prejavom nezáujmu, chladu a krajného individualizmu, kde zanikajú rodinné tradície, spoločne strávený čas a spoločné sviatky. V krajnej podobe tohto výchovného štýlu, keď sa už úplne stráca súdržnosť rodiny, neplnia sa základné funkcie (emocionálna, výchovná, ekonomická) a rodičia neplnia svoje povinnosti voči deťom hovoríme o **zanedbávajúcom výchovnom štýle**. **Ochranársky (kuratelný) výchovný štýl** sa vyznačuje príliš starostlivým prístupom k deťom, bez postupného odovzdávania zodpovednosti za určité úlohy vo vhodnom čase a vo vhodnej miere. Takýto prístup často vedie deti k tomu, že sa stávajú bojzlivými, nesamostatnými adolescentmi, ktorí potom neraz aj v dospelosti ostávajú naviazaní na rodiča (zväčša na matku). Niekedy dochádza ku kombinácii ochranárskeho štýlu s perfekcionistickým, a tak sa vytvára **kverulantský štýl**. Prístup rodičov pri takomto štýle je založený na nekritickom videní vlastného dieťaťa a hľadaní viny vždy v niekom inom a v pocite, že ich dieťaťu sa krivdí. Nebezpečenstvo tohto štýlu

spočíva najmä v nezdravom sociálnom rozvoji dieťaťa, ktoré neskôr nebude vedieť nadväzovať rovnocenné vzťahy s partnermi v dospelosti a neustále sa bude utiekať k matke, alebo bude hľadať v partnerovi ochraňujúceho rodiča. **Demokratický štýl výchovy** sa považuje za najvhodnejší, z dôvodu, že v rodine panujú zdravé citové väzby, zdravá kritika, atmosféra lásky a dôvery. Medzi partnermi aj rodičmi a deťmi existuje deľba práce v rodine založená na vekuprimeranosti, dôvere a zodpovednosti. Deti sa primerane zúčastňujú na niektorých rozhodnutiach a rodičov zaujímajú ich názory. Deti rešpektujú rodičov nie len na báze slepej poslušnosti, ale aj na základe úcty súvisiacej s atmosférou dôvery. V rodine, kde sa uplatňuje demokratický štýl výchovy sa rodičia zaujímajú o prežívanie detí a vedú ich k zdravému úsudku a k demokratickým a humanistickým hodnotám. Rodičia sú prirodzenou autoritou a vzorom pre deti, ktoré si tento vzor odnášajú do svojich budúcich partnerských vzťahov.

Pre správny vývoj dieťa má veľký význam pocit istoty a bezpečia. Ten mu však môže zabezpečiť len harmonická rodina. Na tomto podklade dieťa môže získať základnú dôveru k svetu, spoločnosti, pocit sebadôvery a životnej istoty. Podľa Wágnerovej (1999) primárna skúsenosť istého a spoľahlivého citového vzťahu je základom pre ďalší rozvoj detskej osobnosti tým, že posilňuje: schopnosť uchovať si pocit vnútornej istoty a vyrovnanosti, schopnosť udržiavať pozitívny vzťah ku svetu a ku sebe samému, schopnosť nadväzovať a udržiavať trvalejšie a spoľahlivé vzťahy s ľuďmi. Pri neuspokojení potreby citovej istoty a bezpečia hovoríme o citovej deprivácii.

3.2 Škola a rovesníci

Škola je spoločenskou inštitúciou, ktorej tradičnou funkciou je poskytovať vzdelávanie žiakom príslušných vekových skupín v organizovaných formách podľa určitých vzdelávacích programov. Poňatie a funkcie školy sa menia so zmenami spoločenských potrieb. Škola sa stáva miestom socializácie žiakov, podporujúcim ich osobnostný a sociálny rozvoj. Pripravuje ich na život osobný, pracovný a občiansky (Mareš, Průcha, Walterová, 2001).

Najvýznamnejšou úlohou sociálneho vývinu obdobia puberty je podľa Oravcovej (2004) postupná zmena vzťahov v rodine, nadväzovanie intenzívnejších vzťahov s rovesníkmi a prijímanie noriem rovesníckych skupín, čo je sprevádzané zmenou rolí. Pri osvojovaní sociálnych rolí dochádza k tomu, že pubescent odmieta rolu podriadeného, formálnu nadradenosť autorít (rodičov, učiteľov), je nanajvýš schopný rešpektovať autoritu vodcu rovesníckej skupiny. S formálnymi autoritami - dospelými začína súperiť. Ich autoritu

nepopiera aj vnútorne, nechce ju zlikvidovať ako takú, ale chce sa stať autoritou sám. V škole sa zmena role žiaka v období puberty prejavuje zmenou v postoji k učeniu a získavaniu poznatkov. Žiak nemá tendenciu veľmi sa namáhať a vyvíjať nadmerné úsilie v školskej práci, pokiaľ to nie je nevyhnutné. Rola pubescenta – žiaka sa mení aj vo vzťahu k učiteľovi. Ten už nie je takou bezvýhradne prijímanou autoritou. Jeho názory a postoje sú podrobované tvrdej, ale skrytej kritike. Väčšina žiakov z dôvodu predvídania negatívnej reakcie, nekonfrontuje svoje názory s učiteľmi priamo. Prezentuje ich skôr medzi rovesníkmi, kde vie, že jeho kritika bude s nadšením akceptovaná. Rovesníci a rovesnícke skupiny slúžia pubescentovi ako:

- **zázemie a určitá náhrada uvoľňujúcich sa emočných vzťahov v rodine** – okolo 11. roku sa objavuje výrazná potreba priateľských vzťahov. Skupina rovesníkov slúži ako zdroj istoty a bezpečia, jedinec potrebuje niekde patriť, pričom členovia takejto skupiny sa stávajú neformálnou autoritou, ktorá má na neho značný vplyv.
- **opora tvoriacej sa identity** – príslušnosť ku skupine pomáha pubescentovi prekonať obdobie neistoty a hľadania seba prijatím skupinovej identity. Pozíciu v skupine získava na základe svojich kompetencií, vplyvu a obľúbenosti, ktorá je viazaná v skupine na priateľské správanie, zmysel pre humor, otvorenosť, solidárnosť, dobrú náladu, pri čom pre popularitu nie je rozhodujúca inteligencia a vzdelanosť. V niektorých skupinách sú najpopulárnejší jedinci, ktorí nepatria k úspešným žiakom, ale ktorí dokážu oponovať a búriť sa proti autorite. Hovoríme o správaní, ktoré pubescent obdivuje, ale sám si naň netrúfa.
- **zdroj sociálneho učenia a preberania noriem** – pubescenti sa v skupine navzájom napodobňujú, no najmä hviezdy a vodcov skupiny. Rovesnícka skupina si vytvára vlastné hodnoty a normy, ktoré často odvodzuje od vzorov preberaných z masmédií (speváci, herci, športovci). Pubescenti sa snažia priblížiť ideálu, najmä úpravou zovňajšku a štýlom správania. Príslušnosť ku skupine si už vyžaduje striktné dodržiavanie noriem a pravidiel skupiny.

V období adolescencie majú vzťahy s rovesníkmi ešte väčší význam ako v puberte. Práve oni dospievajúcemu pomáhajú emancipovať sa od rodiny. Rovesníci mu poskytujú citové zázemie, ktoré stráca separáciou od rodiny. Osamelosť je v tomto období neprijateľná. Potreba akceptácie rovesníkmi je natolko dôležitá, že adolescent je pre ňu ochotný vzdať sa svojich hodnôt, prijať podradnú rolu, prijať členstvo aj vo veľmi nevhodnej a čudnej partii. Príslušnosť ku skupine vyjadrujú aj nápadnými vonkajšími znakmi, často

šokujúcimi a provokujúcimi okolie. Takáto príslušnosť demonštrovaná vonkajšími znakmi identity (napr. vyholené hlavy, uniformy, symboly) je obranou dospievajúceho v situácii rozvoja, oporou v prechodnom štádiu. Príslušnosť k antisociálnym skupinám, ktoré uznávajú agresiu je motivovaná i potrebou vyskúšať si rôzne role (dominancia, agresivita). Motivovaní sú potrebou vyjadriť seba pomocou negácie toho, čo je pre nich tak nedosiahnuteľné. Antisociálne skupiny sa vyznačujú značnou súdržnosťou, danou spoločným bojom proti nepriateľovi. Adolescenti väčšinou po tom ako dospejú tieto skupiny opúšťajú (Oravcová, 2004).

3.3 Chudoba

V súčasnosti má nemalý vplyv na vývin mladého človeka ako aj na jeho správanie ekonomická situácia rodiny, v ktorej žije. Po roku 1989 sa aj v našej spoločnosti začína čoraz častejšie skloňovať pojem „chudoba“. Strieženec (1996) ju definuje ako stav charakterizujúci nedostatok základných životných prostriedkov a prístupov k službám. Jedinec, rodina alebo sociálna skupina nemôže z vlastných prostriedkov uspokojovať najnutnejšie životné potreby. Chudoba je situácia, keď príjmy nepostačujú na krytie existenčného minima, ktoré by malo byť stanovené pre jedinca alebo pre daný sociálny celok. Týka sa napríklad životnej úrovne, kúpnej sily obyvateľstva, čistého príjmu na osobu, príjmu domácností a pod. Môže byť zavinená alebo nezavinená, individuálna alebo chudoba celého sociálneho celku, subjektívna alebo objektívna. Spôsobovať ju môžu prírodné javy, sociálne javy, osobné osudy. Môže byť spôsobená aj vlastným pričinením ako napríklad lenivosťou, závislosťou na drogách.

Mareš (1999) rozlišuje nasledovnú dvojakoť optiky určenia chudoby:

- **objektívne vymedzenie chudoby** – t.j. nezávislé od názoru tých, ktorí sú za chudobných považovaní. Objektivita chudoby závisí od sociálneho a politického konsenzu, ktorý sa vytvára vo vnútri spoločnosti, a ktorý ovplyvňuje štát a ďalšie sociálne inštitúcie. V našich podmienkach je kritériom chudoby stav hmotnej núdze.
- **subjektívne vymedzenie chudoby** - je založené na jej pociťovaní, na reflektovaní vlastnej skúsenosti. Spočíva na názore tých, ktorých sa týka. Subjektivita chudoby, teda predstavuje nielen situáciu tých, ktorí sa za chudobných považujú, ale aj nenaplnovanie životných cieľov a aspirácií.

Z najnovšej štúdie amerických vedcov z Kalifornskej univerzity v Irvine, ktorí svoje výsledky prezentovali na výročnom stretnutí Americkej asociácie pre vedecký pokrok (AAAS) v kalifornskom San Diegu vyplýva, že deti, ktoré do šiesteho roka života

vyrastajú v chudobe, majú v dospelosti viac zdravotných problémov, menej zarábajú a častejšie majú problémy so zákonom. Chudoba dokáže výrazne ovplyvniť neurobiológiu dieťaťa, pričom má vplyv na jeho správanie, zdravie a úspešnosť v jeho budúcom živote. Odborníci analyzovali údaje o viac ako 1 500 osobách, ktoré sa narodili v rokoch 1968 až 1975, pričom sa zameriavali na informácie o rodinných príjmoch počas detstva, dosiahnutom vzdelaní, kariérnych úspechoch, zdravotnom stave v dospelosti a záznamoch v registri trestov. Zistili, že celková úroveň života ľudí, ktorí do šiestich rokov žili v chudobe, sa výrazne líšila od tých, ktorí boli v detstve dobre materiálne zabezpečení. Chudobné deti na rozdiel od tých, ktorých rodiny mali minimálne dvojnásobne vyššie príjmy než bola hranica chudoby, absolvovali v priemere o dva roky štúdia menej, v dospelosti odpracovali ročne priemerne o 451 hodín menej a zarábali až o polovicu menej. V detstve sa u nich taktiež častejšie vyskytovala nadváha, čo mnohým z nich ostalo aj v dospelosti. Ako dospelí celkovo trpeli vyšším počtom zdravotných problémov. Mužom, ktorí žili ako deti v chudobe, taktiež hrozilo dvojnásobne vyššie riziko zatknutia a ženám zasa, že budú mať nemanželské dieťa. *"Rané detstvo je kľúčovým obdobím, keď sa v mozgu vytvárajú štruktúry, ktoré formujú budúce kognitívne, sociálne a emocionálne schopnosti. Deti, ktoré vyrastajú v znevýhodnených podmienkach, vykazujú zvýšenú náchylnosť na stres,"* uviedol počas prezentácie výsledkov štúdie vedúci výskumu Greg J. Duncan. Duncan však dodal, že budúcnosť malých detí žijúcich v chudobe sa dá pozitívne ovplyvniť napríklad tým, že rodina dostane možnosť ďalšieho príjmu. To sa v budúcnosti prejaví vyšším počtom odpracovaných hodín a lepšími zárobkami, čím sa títo ľudia stanú menej závislými od pomoci štátu (Chudoba v detstve ovplyvňuje ich budúci život , 2010). Chudoba na Slovensku za posledný rok veľmi vzrástla podľa 18 % opýtaných Slovákov. Ďalších 38 % oslovených Slovákov vnímalo nárast chudoby ako mierny a podľa 20 % občanov Slovenska sa miera chudoby na Slovensku nezmenila. Pokles chudoby na Slovensku zaznamenalo 17 % oslovených a zvyšných 7 % sa k otázke nevedelo vyjadriť. Vyplýva to z prieskumu verejnej mienky Eurobarometer zameraného na monitorovanie sociálneho vplyvu finančnej a hospodárskej krízy na Európanov, ktorý sa uskutočnil od 8. do 12. júla 2009. Na Slovensku sa prieskumu zúčastnilo 1 006 občanov. Slováci podľa prieskumu zvládajú aj platenie účtov. Vyše polovica opýtaných nemá žiadne problémy s platbami v domácnosti a 27 % Slovákov má ťažkosti len z času na čas. Päťina Slovákov mala pritom za posledný rok finančné problémy a nevedela si zaplatiť účty alebo nakúpiť potrebné veci. Podľa prieskumu si 47 % Slovákov myslí, že ich finančná situácia v najbližších 12 mesiacoch zostane rovnaká. Okolo 34 % Slovákov zastáva názor, že budú

schopní v najbližšom roku platiť za nájom, prípadne splácať hypotéku. Až 61% Slovákov si myslí, že si v nasledujúcom roku budú schopní udržať svoju prácu. Pri otázke, aké by bolo riziko vyžitia v nasledujúcom roku pri neočakávanom výdavku 1 000 eur, takmer zhodne 24 % Slovákov uviedlo vysoké riziko a takisto žiadne riziko (Chudoba na Slovensku vzrástla podľa 56% Slovákov, 2009).

3.4 Voľný čas

Objasňovaním pojmu voľný čas sa zaoberalo množstvo autorov. Pávková a kol. (1999) uvádzajú, že voľný čas je možné chápať ako opak nutnej práce a povinností, dobu keď si svoje činnosti môžeme slobodne vybrať, robíme ich dobrovoľne a radi, prinášajú nám pocit uspokojenia a uvoľnenia. Z hľadiska detí a mládeže do voľného času nepatria vyučovanie a činnosti s ním súvisiace, sebaobsluha, základná starostlivosť o zovňajšok a osobné veci, povinnosti spojené s chodom rodiny, domácnosti, činnosti zabezpečujúce biologickú existenciu človeka (jedlo, spánok, hygiena, zdravotná starostlivosť). Špecifickou zvláštnosťou voľného času detí a mládeže je, že je žiaduce z výchovných dôvodov jeho pedagogické ovplyvňovanie.

S týmto pojmom súvisí aj výchova pre voľný čas. Chápeme ju ako „rozvíjanie schopností mládeže oceňovať voľný čas ako hodnotu, využívať ho zmysluplne a racionálne pre svoj rozvoj, plánovať a vybrať si vhodné činnosti. Vzťahuje sa k intelektuálnym, estetickým, tvorivým a výrazovým činnostiam, k rekreácii a relaxácii“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 278).

V záujme spoločnosti by mala byť aj problematika trávenia voľného času detí a mládeže. Na efektívne a zmysluplné trávenie voľného času má v prvom rade vplyv rodina. Od rodičov preberáme vzory správania sa, napodobňujeme ich životný štýl a pod. Často sa však stretávame s tým, že rodičia pre vlastnú zaneprázdnenosť ani netušia, kde sa ich dieťa pohybuje po vyučovaní, ako prežíva svoj voľný čas. Voľnočasové aktivity sú významným prostriedkom prevencie sociálno – patologických javov, preto je potrebné už v detstve formovať návyky zmysluplného využívania voľného času.

Prostredie, kde mladí ľudia trávia svoj voľný čas máva rôznu podobu. Môžu to byť domov, škola, spoločenské inštitúcie a rôzne organizácie. Najvýznamnejšiu úlohu tu majú školské kluby, strediská záujmovej činnosti, detské domovy a domovy mládeže. Ďalej sú to napríklad základné umelecké školy, jazykové školy, občianske združenia, cirkev a náboženské spoločenstvá. Môžu to ale byť aj reštaurácie, herne, alebo bary ...

4 SOCIÁLNA PRÁCA S MLÁDEŽOU

Neoddeliteľnou súčasťou sociálnej práce je starostlivosť o mládež a jej ochrana. Dôležitú úlohu tu zohráva analýza sociálneho prostredia a sociálnych problémov. Uskutočňuje sa ako pomoc jednotlivcom, sociálnym skupinám a celej spoločnosti. Sociálna práca s mládežou spočíva na štyroch princípoch:

1. princíp partnerstva generácií
2. princíp solidarity a sociálnej spravodlivosti
3. princíp aktívneho alebo participatívneho občianstva
4. princíp zabezpečenia sociálnej a ekonomickej integrácie.

Tieto princípy sa musia premietnuť do mládežníckej politiky každodennej výchovnej a sociálnej práce. Ide tu o minimalizovanie ohrozenia mládeže ako sociálnej skupiny, najúčinnjšie predchádzanie a obmedzovanie vzniku neželaných javov (Ondrejko, 2001).

Z hľadiska cieľového zamerania členíme sociálnu prácu na:

- **preventívna sociálna práca** – jej aktivity a metódy práce sú využívané s cieľom predchádzať nežiaducim, negatívnym príp. sociálno – patologickým sociálnym javom, ktoré by mohli narušiť harmonický vývin jednotlivca, vyrovnané a funkčné sociálne vzťahy a interakcie sociálneho prostredia a jednotlivca, skupiny prípadne komunity. Aktivitami preventívnej sociálnej práce sú odstraňované predpoklady, tendencie, skutočnosti, ktoré by mohli spôsobiť, alebo vyvolať vznik spoločensky nežiaducich sociálnych javov. Medzi aktivity, ktorými je možné zabezpečiť prevenciu určitých sociálnych javov patrí: vzdelávanie, osвета, poradenské služby, depistáž, ale aj jednoznačná a vhodná legislatíva (Strieženec, 1996).
- **kuratívna sociálna práca** – zaoberá sa liečbou, zmiernením a odstraňovaním vzniknutých sociálnych javov, ktoré spoločnosť, alebo jednotlivec (skupina, komunita) vníma ako nežiaduce alebo patologické. Môže to byť napríklad: sociálna pomoc, štátna sociálna dávka, sociálna služba, represívne a direktívne sociálne opatrenia, sociálne poradenstvo (Strieženec, 1996).
- **rehabilitačná sociálna práca** – súhrn opatrení, ktoré sa zameriavajú na odstránenie alebo aspoň zmiernenie dôsledkov negatívnych sociálnych javov u jednotlivca, skupiny, komunity s konkrétnym cieľom znovu vytvorenia „najvyššieho stupňa,

fyzickej, psychickej, sociálnej a pracovnej výkonnosti občana, aby mohol byť primerane zaradený do spoločnosti“ (Strieženec, 1996, s.163).

- **poradenská sociálna práca** – umožňuje klientovi využiť jeho vlastné zdroje, hľadať a nájsť riešenia problémovej situácie a následne ju riešiť bez toho, aby bola nutná spoločenská intervencia formou kuratívnych, prípadne rehabilitačných opatrení (Žilová, 2005).

4.1 Streetwork ako metóda sociálnej práce

Slovo streetwork je prevzaté z angličtiny a v presnom preklade znamená prácu na ulici. Podľa Zdeny Bednárovej (2000 In Matoušek a kol., 2003) sa nejedná o akýkoľvek typ pouličnej práce, ale o presne vymedzenú metódu sociálnej práce, ktorú vykonávajú špecificky orientovaní sociálni pracovníci. Ide o špecifickú vyhľadávaciu, mobilnú terénnu sociálnu prácu, ktorá zahŕňa aktuálnu nízkoprahovú ponuku sociálnej pomoci užívateľom drog a osobám, prevažne mladšieho veku, žijúcim rizikovým spôsobom života, u ktorých je predpoklad, že sociálnu pomoc potrebujú a doposiaľ nie sú v kontakte s príslušnou inštitúciou. Streetwork sa orientuje predovšetkým na deti a mladistvých tráviacich voľný čas na ulici, skupiny jednostranne špecificky orientovanej mládeže (skinheads, punková mládež, sguotteri, grafitti a pod.), prostitútky a homoprostitútov, ľudí závislých na návykových látkach, patologických hráčov, bezdomovcov a športových fanúšikov (hooligans). Práca na ulici sa podľa Stürzbechera (1994 In Matoušek a kol., 2003) zaoberá skupinami, ktoré sa ocitli na okraji spoločnosti a ktorých počet v posledných rokoch vzrastá. Projekty streetworku sú podľa Grefa (1995 In Matoušek a kol., 2003) využívané vo všetkých prípadoch, keď majú mladiství problémy s verejnosťou a všetky iné ponuky pomoci alebo možnosti sankcií na ne nedosiahli.

Terénna sociálna práca – sa snaží povzbudzovať jednotlivcov k zmene správania. Ide predovšetkým o redukcii poškodení spôsobených užívaním drog – „Harm reduction“. Tento prístup je možné aplikovať v primárnej prevencii, ktorá sa zameriava predovšetkým na mladých ľudí, ktorí nemajú skúsenosti s legálnymi aj nelegálnymi drogami a experimentujú s nimi (Špaleková, Helenárová, 2004).

V súčasnosti nie je zvláštnosťou, že už žiaci základných škôl prichádzajú do kontaktu s drogou, alebo že si 16 ročné dievčatá privyrábajú ako prostitútky. Úlohou terénnych sociálnych pracovníkov je spoznať špecifiká subkultúry, ich názory, pocity, správanie. Nesnažia sa klienta prevychovať, ale ponúkajú mu možnosti skvalitnenia spôsobu života.

Kontakt medzi klientom a terénnym pracovníkom je dlhodobým procesom, na základe ktorého sa buduje medzi nimi vzťah založený na dôvere a rešpekte.

Dôležitú úlohu v terénnej práci s deťmi a mládežou zohrávajú aj **mimovládne organizácie** akými sú napr. občianske združenia, nadácie a pod. Terénni sociálni pracovníci pracujú s deťmi a mládežou priamo na miestach, kde bežne trávia voľný čas (ihriská, sídliská, ulice). Ich snahou je predchádzať nežiaducim spoločenským javom ako napríklad užívanie drog, vandalizmus. Prínosom je, že sa týmto spôsobom získavajú informácie o skutočných potrebách detí a mládeže, pracuje sa s nimi v ich prirodzenom prostredí. Taktiež ide o prevenciu nežiaducich javov, ktorá je cielená na konkrétneho jednotlivca, alebo subkultúru s prihliadnutím na ich možnosti a možnosti prostredia v ktorom žijú.

Zaujímavým modelom terénnej práce je zavedenie systému dobrovoľných nočných rodičovských hliadok „Noční havrani“, ktorý vznikol v roku 2005 v Starej Turej. Jedná sa o tri až päť členné hliadky, ktoré v piatok až nedeľu hliadkujú po uliciach a zábavných podnikoch, kde sa bavia mladí ľudia. V prípade problémov sami nezasahujú, ale kontaktujú mestskú políciu. Majú oblečené výstražné vesty. Pri sebe majú aj zdravotný balíček. Hliadky sa stále obmieňajú. Tvoria ich väčšinou rodičia s dospelými deťmi. Cieľom tohto opatrenia je zapojiť samotných obyvateľov resp. rodičov do spolupráce s políciou, odstraňovať a eliminovať tak negatívne javy v správaní sa mladých ľudí, často neplnoletých. V súčasnosti vzrastá obľúbenosť terénnej sociálnej práce. Dôvodom je hlavne jej efektívnosť aj keď jej prínos býva zrejmý až po niekoľkých rokoch cielennej práce.

4.2 Sociálna práca na školách

„Významným článkom pri vytváraní subkultúry mládeže sú škola a ďalšie výchovno - vzdelávacie inštitúcie. Preto je treba proces vzniku a vývoja subkultúry poznávať, čo súčasne vytvára podmienky jeho pozitívneho ovplyvňovania a to má osobitný význam najmä v procese začleňovania mládeže do spoločnosti. Poznávanie subkultúry mládeže by preto malo nájsť svoj odraz aj v rovine konkrétnych činností v pedagogickom procese, či už v škole alebo v mimoškolskom zariadení“ (Ondrejko, 1995, s. 156).

Škola sa stáva miestom, kde dieťa trávi čas so svojimi spolužiakmi, rovesníkmi. Mladí ľudia sú ľahko ovplyvniteľní. Pokiaľ sa jedná o ovplyvňovanie v pozitívnom smere je všetko v poriadku. Avšak realita je taká, že už na základných školách sa vyskytujú prejavy extrémizmu, drogy, agresivita, šikanovanie. Tieto patologické javy nemôžu zostať bez povšimnutia. Dôležitú úlohu tu zohráva spolupráca školy s rodinou. V prípade, že sa u detí a mládeže vyskytnú rôzne formy sociálnej patológie je potrebné tieto problémy ihneď

riešiť, skontaktovať sa s rodičmi a upozorniť ich na takéto správanie ich dieťaťa, prípad riešiť v spolupráci so školským psychológom. Stáva sa však, že rodič nejaví o problémy dieťaťa záujem. Na školách pôsobia výchovní poradcovia, sociálni pedagógovia a školskí psychológovia. Novinkou sú **školskí sociálni pracovníci**. Zavedenie tejto funkcie do škôl bolo realizované v rámci pilotného projektu, do ktorého sa zapojili dve základné školy v Považskej Bystrici. Školský sociálny pracovník pôsobil striedavo na dvoch školách. Pozdejšie sa ukázalo, že prítomnosť školského sociálneho pracovníka je potrebná na škole denne a preto sa jeho pôsobnosť zúžila len na jednu školu. Iniciátor projektu Mgr. Peter Lengyel opísal svoju prácu nasledovne: „Vyštudoval som odbor sociálna práca a vždy ma aktivity s deťmi zaujímali. Je dôležité, aby sa podchytili deti, ktoré to potrebujú. Monitorovaním žiakov priamo na škole sa môžu odstrániť mnohé problémy včas. Kým rodičia navštívia pedagogicko – psychologické centrum môže byť často už neskoro. Nehovoriac o tom, že mnohé problémy sa dajú naozaj riešiť priamo v škole“. Najt’azšia spolupráca je však podľa neho s rodičmi. „Ak má žiak s problémami kvalitné a riadne rodinné zázemie, tak aj práca s rodičmi je v poriadku. Snažia sa dieťaťu pomôcť a spolupracovať aj so mnou. Ak je však problémový žiak zo sociálne slabšieho prostredia, tam niekedy komunikácia viazne a preto je spolupráca s rodičmi niekedy veľmi namáhavá.“ Cieľom projektu je dosiahnuť inštitút sociálneho pracovníka s celoslovenskou pôsobnosťou, založením asociácie a vypracovaním metodických materiálov na vzdelávanie takýchto pracovníkov (Miháliková, 2006).

Od začiatku školského roka 2009/2010 pracuje školský sociálny pracovník aj na Základnej škole, Janka Kráľa 1 v Novej Dubnici. PaedDr. Vladimír Kováčik sa o svojej práci vyjadril nasledovne: „Akými formami, metódami a prostriedkami sa dostať do detskej mysle, pochopiť ich správanie, konanie a zistiť, čo a ako u detí niečo “škrípe” a potrebujú pomoc? Niekedy to deti povedia samé, niekedy sa to dozvieme od spolužiakov, prípadne triednych učiteľov, ale veľa problémov a krízových stavov ostáva neodhalených. Tie potom prechádzajú do štádia, kedy sa jeden problém nabaľuje na druhý a potom aj rýchla intervencia a pomoc býva dlhšia a zložitejšia. Mali by sme pochopiť, že školský sociálny pracovník je nielen pomocníkom pre samotné dieťa, učiteľa, ale v neposlednom rade aj rodiča. Veríme, že deti, pedagógovia a nakoniec i rodičia, možnosť práce sociálneho pracovníka priamo v škole len uvítajú. Často si všímame nepodstatné veci okolo nás, tak prečo si nevšímame, že naše dieťa, prípadne ich spolužiak alebo spolužiačka sú smutní, nešťastní? V živote dieťaťa vzniká veľa situácií, ktoré sa zdajú byť pre neho beznádejné. Ak sa mu ich dlho nedarí prekonať a ak ho ubíjajú, zväčša rezignuje, stane sa spoločensky

neprispôsobivým, začne konať tak, ako možno ani ono samo nechce. Školský sociálny pracovník má byť preto pre deti predovšetkým starším kamarátom a priateľom, ktorý vypočuje, poradí a s pomocou ktorého je možné nájsť riešenie. Pomôcť tomu môže v konečnom dôsledku každý, ak sa bude na dieťa, ktoré navštívi školského sociálneho pracovníka dívať nie ako na človeka problémového, ale na toho, ktorý má záujem vyriešiť svoju situáciu. A vtedy potrebuje človek viac podporu ako posmech“ (Kováčik, 2009).

4.3 Sociálna práca s nezamestnanou mládežou

Nezamestnanosť na Slovensku vo všeobecnosti predstavuje závažný sociálny problém. Medzi ohrozené skupiny patrí aj mládež. V čase ekonomickej a hospodárskej krízy, ktorá našu spoločnosť a celý svet opäť zasiahla v roku 2008 a dodnes trvá sa práve nezamestnanosť stala ešte hrozivejším politickým a sociálnym problémom. V niektorých mestách miera nezamestnanosti predstavuje alarmujúce čísla, ktoré mierne prekračujú 30% - tné hodnoty.

Systém poberania dávky v nezamestnanosti existujúci v 90 – tých rokoch bol pravdepodobne pre mládež príliš veľkorysý a neposkytoval dostatok motivácie pracovať. Aj tí čo nemali žiadne pracovné skúsenosti, mali nárok na dávku v nezamestnanosti. Systém sociálnej pomoci prešiel v roku 2003 hlbokou reformou. Pred reformou mohli mladí ľudia vo veku od 18 do 24 rokov individuálne žiadať o sociálnu pomoc aj v prípade, že žili spolu s rodičmi. Pred rokom 1998 mohli dokonca aj absolventi škôl starší ako 16 rokov požiadať o sociálnu pomoc. Od roku 2003 je sociálna pomoc poskytovaná na základe príjmu domácnosti a nie príjmu jednotlivca. V súčasnosti pomoc mladým uchádzačom o zamestnanie nájsť si prácu predstavuje súbor aktívnych opatrení na trhu práce. Tieto opatrenia závisia od ekonomiky štátu a od toho, či sú po ukončení programu k dispozícii primerané pracovné pozície. Absolventi t.j. mladí ľudia, ktorí skončili sústavnú prípravu na povolanie pred menej ako dvoma rokmi, majú prístup k mnohým programom ako jedna zo skupín „znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie“. Mladí ľudia do 25 rokov sú cieľovou skupinou aktívneho opatrenia trhu práce nazvaného absolventská prax. Okrem toho dlhodobá nezamestnaná mládež alebo mládež poberajúca dávku v hmotnej núdzi sa môže zúčastniť aktívnej činnosti (Zamestnanie pre mladých – Slovenská republika, 2007).

Zákon NR SR č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších zmien a doplnkov za **aktívne opatrenia na trhu práce** označuje: sprostredkovanie zamestnania, evidencia uchádzačov o zamestnanie (ďalej UoZ) a záujemcov o zamestnanie (ďalej ZoZ),

zaradenie do evidencie UoZ a ZoZ, sústavná prípravu na povolanie, vyradenie z evidencie UoZ a ZoZ, osobitná evidencia občanov so zdravotným postihnutím, evidencia voľných pracovných miest, evidencia zamestnávateľov, informačné a poradenské služby, odborné poradenské služby, vzdelávanie a príprava pre trh práce UoZ, ZoZ, zamestnanca, národný program vzdelávania a prípravy pre trh práce, príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť, príspevok na zapracovanie a zamestnávanie znevýhodneného UoZ, príspevok na zamestnávanie znevýhodneného UoZ v sociálnom podniku, príspevok na podporu regionálne a miestnej zamestnanosti, príspevok na vykonávanie absolventskej praxe, príspevok na aktivačnú činnosť a na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec, príspevok na činnosť formou dobrovoľníckej služby, príspevok na dochádzku za prácou, na presťahovanie za prácou, na dopravu do zamestnania, príspevok na vytvorenie nového pracovného miesta. Medzi príspevky, ktoré sú vhodné práve pre mladých ľudí patria hlavne :

- **vzdelávanie a príprava pre trh práce** – je teoretická alebo praktická príprava, ktorá umožňuje získať nové odborné zručnosti a praktické skúsenosti na účel pracovného uplatnenia UoZ a ZoZ vo vhodnom zamestnaní.
- **príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť** – sa poskytuje uchádzačovi o zamestnanie, ktorý začne a bude vykonávať zárobkovú činnosť nepretržite najmenej dva roky, ak o príspevok požiada písomne. V období od 1. decembra 2009 do 31. decembra 2010 sa na účely poskytnutia príspevku na SZČ nevyžaduje podmienka vedenia v evidencii UoZ najmenej 3 mesiace.
- **príspevok na zapracovanie znevýhodneného UoZ** – zamestnávateľ môže znevýhodneného UoZ pred prijatím do zamestnania na vykonávanie požadovaných činností zapracovať. Zapracovaním sa rozumie nadobudnutie praktických skúseností a pracovných návykov potrebných na vykonávanie pracovných činností u poskytovateľa zapracovania.
- **príspevok na absolventskú prax** – ponúka 20 hodín týždenne praxe u zamestnávateľa, ktoré zodpovedajú dosiahnutému stupňu vzdelania počas 6 mesiacov. Absolventom je uchádzač o zamestnanie do veku 25 rokov, bez ohľadu na to, či získal svoje prvé pravidelne platené zamestnanie. ÚPSVaR počas vykonávania absolventskej praxe poskytuje absolventovi školy paušálny príspevok vo výške sumy životného minima poskytovaného jednej plnoletej fyzickej osobe podľa osobitného predpisu.

- **príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb pre obec** – je podpora a udržanie pracovných návykov dlhodobu nezamestnaného občana, ktorý je poberateľom dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi.
- **príspevok na aktivačnú činnosť formou dobrovoľníckej služby** – je aktivácia UoZ vykonávaním dobrovoľníckej činnosti, ktorej cieľom je získanie praktických skúseností pre potreby trhu práce. Dobrovoľnícka služba sa vykonáva v rozsahu 20 hodín týždenne nepretržite počas najviac šiestich kalendárnych mesiacov u právnickej alebo fyzickej osoby, ktorá svoju činnosť nevykonáva za účelom dosiahnutia zisku.
- **príspevok na dochádzku za prácou** – úrad poskytuje mesačne na úhradu časti cestovných výdavkov na dochádzku z miesta trvalého alebo prechodného pobytu do miesta výkonu zamestnania uvedeného v pracovnej zmluve a späť, alebo do miesta prevádzkovania alebo vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti a späť.

V sociálnej práci s mládežou dôležitú úlohu zohráva jej informovanosť. V zmysle § 42 Zákona o službách zamestnanosti (Zákon NR SR č. 5/2004 Z.z.) úrad práce, sociálnych vecí a rodiny poskytuje občanom, uchádzačom o zamestnanie, záujemcom o zamestnanie a zamestnávateľom **„informačné a poradenské služby“**, ktoré zahŕňajú najmä poskytovanie informácií a odborných rád o voľbe povolania, výbere zamestnania, výbere zamestnanca, adaptácii zamestnanca v novom povolaní. Tiež informácie a odborné rady o požiadavkách na odborné zručnosti a praktické skúsenosti na vykonávanie pracovných činností na pracovných miestach na trhu práce podľa národnej sústavy povolání, možnostiach zamestnania na území Slovenskej republiky a v zahraničí, predpokladoch na výkon povolania, možnostiach a podmienkach účasti na programoch aktívnych opatrení na trhu práce, podmienkach nároku na dávku v nezamestnanosti. Tieto služby sú poskytované bezplatne. V rámci individuálneho alebo skupinového poradenstva môžu byť záujemcom a uchádzačom o zamestnanie poskytnuté aj **odborné poradenské služby**, ktoré sú zamerané na „riešenie problémov spojených s pracovným uplatnením uchádzača o zamestnanie, na vytváranie súladu medzi jeho osobnostnými predpokladmi a požiadavkami na vykonávanie určitého zamestnania, na ovplyvňovanie rozhodovania a správania sa uchádzača o zamestnanie, ako aj na jeho sociálnu a pracovnú adaptáciu“.

Za aktívne opatrenia na trhu práce sa považujú aj **projekty a programy** prevažne financované zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu a zo štátneho rozpočtu.

4.4 Inštitúcie a zariadenia zamerané na pomoc mládeži

Problematikou mládeže sa zaoberajú rôzne inštitúcie a zariadenia, ktoré sa mimo iného venujú aj rizikovému správaniu detí a mládeže. V prípade, že sa vzniknuté problémy (sociálno – patologické prejavy na správaní dieťaťa, závislosti, výchovné problémy a pod.) nedajú vyriešiť vzájomnou spoluprácou na úrovni dieťa - rodina - škola je nevyhnutné sa obrátiť a požiadať o pomoc niektorú z týchto inštitúcií alebo zariadení. Svoje opodstatnenie má práca bývalých pedagogicko – psychologických poradní, ktoré sa v zmysle nového školského zákona č. 245/2008, ktorý nadobudol platnosť 1.9.2008 premenovali na **centrá pedagogicko – psychologického poradenstva a prevencie**. Nositeľmi úloh Zákona č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele, ktorý vstúpil do platnosti 1.9.2005 sú **úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, miestna samospráva a občianske združenia**. Poradenstvo a pomoc tiež poskytujú **psychologické poradne, špeciálne poradenské centrá pre drogové a iné závislosti, špeciálne telefonické linky dôvery, poradne pre rodinu, krízové centrá**. V rámci prevencie vyvíjajú svoju činnosť aj cirkev, občianske združenia, obce a mestá, polícia a pod.

5 PRIESKUM MIERY INFORMOVANOSTI, POZNATKOV A SKÚSENOSTÍ ŽIAKOV A ŠTUDENTOV V OBLASTI SÚČASNÝCH SUBKULTÚR MLÁDEŽE

K stanoveniu témy prieskumu nás motivovala súčasná mládež ako riziková skupina našej spoločnosti a stále častejšie sa objavujúce sociálno – patologické javy, ktoré ju ohrozujú. Našou snahou bolo poukázať na niektoré skutočnosti v súvislosti s názormi a správaním mladých ľudí a zároveň na základe výsledkov prieskumu hľadať možné riešenia týchto problémov.

5.1 Ciele a hypotézy prieskumu

Predmetom diplomovej práce bolo zistiť mieru informovanosti a názory mladých ľudí v oblasti súčasných subkultúr mládeže. Na základe preštudovanej literatúry a výskumov, ktoré sa v danej problematike realizovali, sme si stanovili **hlavný cieľ prieskumu**: Zistiť mieru informovanosti, poznatkov a skúseností žiakov a študentov v oblasti subkultúr mládeže, hodnotovosť súčasnej mládeže a sociálne motívy, ktoré jej konanie ovplyvňujú.

Pri špecifikovaní hlavného cieľa sme dospeli k uvedeným **čiastkovým cieľom**:

- C1: Zistiť rozdiel v miere vedomostí a vo vnímaní tejto problematiky u žiakov základnej školy a študentov gymnázia.
- C2: Zistiť, aký majú respondenti hodnotový rebríček a čo v živote považujú v živote za najdôležitejšie.
- C3: Zistiť či si respondenti uvedomujú možné riziká, ohrozenia a negatívne vplyvy na rozvoj ich osobnosti.
- C4: Zistiť ako respondenti vnímajú a hodnotia aktivity zamerané na prevenciu negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež.
- C5: Zistiť ako hodnotia prácu odborných pracovníkov na školách (sociálny pracovník, školský psychológ, výchovný poradca, sociálny pedagóg).

Hypotéza 1

Na základe výpovedí respondentov - výskum mladých ľudí z 8 krajských miest Macháček, 2000) uvádza: Z celej palety súčasných ohrození mládeže dominuje na jednej strane veľmi silne "zlá možnosť pri nástupe do práce" a súčasne "konzum drog" a "konzum alkoholu".

Obdobne sa vníma štruktúra ohrození budúcnosti mládeže. Na vrchole je "nezamestnanosť" a "kriminalita" a "strata istoty, sociálnej starostlivosti, pocitu priateľstva". Na základe uvedeného bolo našim cieľom zistiť či sa samotná mládež vníma ako riziková skupina a na základe toho sme si stanovili prvú hypotézu:

H 1: Predpokladáme, že mládež ako rizikovú skupinu vníma viac študentov gymnázia ako žiakov základnej školy.

Hypotéza 2

Tak ako uvádzame v teoretickej časti, podľa Oravcovej je najvýznamnejšou úlohou sociálneho vývinu obdobia puberty postupná zmena vzťahov v rodine, nadväzovanie intenzívnejších vzťahov s rovesníkmi a prijímanie noriem rovesníckych skupín, čo je sprevádzané zmenou rolí. V škole sa zmena role žiaka v období puberty prejavuje zmenou v postoji k učeniu a získavaniu poznatkov. Žiak nemá tendenciu veľmi sa namáhať a vyvíjať nadmerné úsilie v školskej práci, pokiaľ to nie je nevyhnutné (Oravcová, 2006).

H 2: Predpokladáme, že v hodnotovom rebríčku mládeže sú priatelia a stretávanie sa s nimi na vyššej úrovni ako hodnota vzdelávania.

Hypotéza 3

Výskum „Názory žiakov stredných škôl a študentov vysokých škôl na podmienky života mládeže v Slovenskej republike“, ktorý zabezpečovala profesionálna agentúra metódou face – to – face rozhovorov, bol realizovaný na reprezentatívnej vzorke 1210 respondentov. Výskum nám mimo iného priniesol toto tvrdenie:

„Je potrebná prevenčná činnosť a programy pre mládež, ktorá odchádza zo vzdelávacieho systému so základným vzdelaním. Dôležité je tiež zamerať sa na otázky interakcie žiakov a učiteľov a v tejto súvislosti poskytnúť žiakom viac priestoru pre participáciu na utváraní demokratickej klímy v školách“ (Sobihardová, 2004). Na základe tohto tvrdenia sme stanovili tretiu hypotézu:

H 3: Predpokladáme, že z respondentov, ktorí sa zúčastnili aktivít zameraných na prevenciu negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež je viac tých, ktorí tieto aktivity hodnotia kladne ako tých, ktorí ich hodnotia záporne.

5.2 Metódy prieskumu

Výberový súbor

Prieskum bol realizovaný na dvoch školách v meste Rimavská Sobota:

1. Základná škola P. K. Hostinského, Ul. družstevná
2. Gymnázium Ivana Kraska, Ul. P. Hostinského.

Výskumnú vzorku tvorilo 50 žiakov základnej školy vo veku od 13 do 14 rokov a 50 študentov gymnázia vo veku od 17 do 18 rokov. Dôvodom výberu tejto vzorky bola skutočnosť, že sa jedná o mladých ľudí, ktorí patria medzi ohrozené skupiny vzhľadom na ich dospievanie, ovplyvniteľnosť a taktiež zvedavosť. Zámerne sme si pre možnosť porovnávania vybrali vzorku žiakov základnej školy, kde je možné sledovať formovanie osobnosti z dieťaťa na mladého človeka a študentov gymnázia, ktorí sa približujú k hranici dospelosti, prípadne ju práve dosiahli.

Vzhľadom k tomu, že prieskum diplomovej práce je zameraný na cieľovú skupinu - žiakov základnej školy a študentov gymnázia a našim cieľom bolo mimo iného aj porovnanie názorov týchto dvoch vekovo odlišných skupín, považovali sme za potrebné definovať obdobie dospievania. Dospievanie (Oravcová, 2006, s. 60) je „prechodným obdobím medzi detstvom a dospelosťou. Jeho dolnou hranicou je 11. - 12. rok života, kedy sa objavujú prvé známky pohlavného dospievania a hornou hranicou je 20. rok života, ktorý je rokom dosiahnutia plnej reprodukčnej zrelosti človeka a dosiahnutia jeho (najmä telesnej) dospelosti. Je to veľmi dlhé obdobie, rozdiel medzi jedenásťročným dieťaťom a dvadsaťročným dospelým človekom je obrovský.“ Preto sa dané obdobie podľa Langmeirera (1998 In Oravcová, 2006, s. 60) delí na dve veľké obdobia:

- *obdobie pubescencie*, trvajúce od 11. – 12. roku do 15. roku života
- *obdobie adolescencie*, trvajúce od 15. do 20., resp. 22. roku života.

Metódy

V teoretickej časti diplomovej práce sme použili literárnu metódu, pri ktorej sme vychádzali zo štúdia odbornej knižnej literatúry, časopiseckej literatúry a z informácií, ktoré sme získali prostredníctvom internetových stránok. Získané poznatky z danej problematiky boli východiskom pre stanovenie cieľov a hypotéz prieskumu.

Na dosiahnutie cieľa sme ako hlavnú výskumnú metódu použili dotazník. „Dotazníková metóda zabezpečuje sprostredkovaný komunikačný kontakt medzi výskumníkom

a respondentom. Pozostáva zo súboru otázok, ktorými sa skúmajú názory respondentov na javy a procesy, ktoré sú v centre záujmu výskumníka“ (László, 2003).

Túto metódu sme si vybrali z dôvodu rýchleho získania veľkého počtu potrebných informácií. Dotazník obsahuje 17 otázok, z toho 7 uzavretých, 4 otvorené a 6 kombinovaných. Dotazník tvorí prílohu práce.

V analýze výsledkov výskumu sme analyzovali odpovede respondentov:

- **kvantitatívne** – využili sme základné matematicko – štatistických a logické metódy. Získané údaje sme zaznamenávali.
- **kvalitatívne** – využili sme základné logické postupy, najmä analýzu, syntézu, indukciu, dedukciu a komparáciu.

V závere sme zovšeobecnilí výsledky výskumu a vyvodili sme závery, kde sme ako ťažiskovú metódu využili logickú metódu – generalizáciu.

Plán prieskumu

V októbri 2009 sme skonštruovali dotazník, ktorý sme pilotne overili v mesiaci november 2009. Priama realizácia administrovania dotazníkov prebiehala v mesiaci január 2010. Oslovili sme riaditeľov uvedených škôl. Po dohode s nimi prebiehala administrácia priamo na vyučovacej hodine. Inštrukcia k dotazníku bola zabezpečená v spolupráci s vyučujúcimi, s ktorými sme vopred vzájomne komunikovali. Študenti a žiaci zaznamenávali svoje odpovede do dotazníka. K vyplneniu bol daný časový limit 25 – 30 minút. Dotazníky boli anonymné. Rozdaných bolo 100 dotazníkov, návratnosť predstavovala 100 %.

Tab. 1 Prieskumná vzorka

škola	n	vekové rozpätie
základná škola	50	13 - 14
gymnázium	50	17 - 18
spolu	100	

6 VÝSLEDKY PRIESKUMU

Na základe vyplnených dotazníkov sme získali nasledovné údaje:

Tab. 2 Štruktúra respondentov podľa pohlavia

pohlavie	chlapci		dievčatá		spolu	
	n	%	n	%	N	%
základná škola	26	52	24	48	50	100
gymnázium	18	36	32	64	50	100
spolu	44	44	56	56	100	100

Z celkového počtu respondentov bolo 44 chlapcov a 56 dievčat. Nadpolovičnú väčšinu tvorili dievčatá, čo predstavovalo 56 percent.

Tab. 3 Informovanosť respondentov o existencii subkultúr súčasnej mládeže

subkultúra	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
skinheads	16	18	34	68	16	20	36	72	70	70
punk	13	12	25	50	15	18	33	66	58	58
anarchizmus	7	5	12	24	12	20	32	64	44	44
grafitti	6	7	13	26	6	8	14	28	27	27
emo	8	5	13	26	2	2	4	8	17	17
hippies	4	2	6	12	5	4	9	18	15	15
metal	4	3	7	14	3	5	8	16	15	15
techno	3	2	5	10	2	4	6	12	11	11
hip – hop	5	2	7	14	3	1	4	8	11	11
hooligans	1	1	2	4	2	4	6	12	8	8
squotteri	1	-	1	2	3	4	7	14	8	8
pro gamers	3	1	4	8	2	2	4	8	8	8
raperi	3	2	5	10	-	-	-	-	5	5

antifašisti	1	-	1	2	3	1	4	8	5	5
neonacisti	2	1	3	6	1	1	2	4	5	5
skejťáci	2	-	2	4	3	-	3	6	5	5
feťáci	-	1	1	2	1	2	3	6	4	4
gambleri	-	-	-	-	1	3	4	8	4	4
rasisti	1	1	2	4	-	1	1	2	3	3
narkomani	-	1	1	2	1	1	2	4	3	3
šport	1	-	1	2	-	1	1	2	2	2
nezamestnaná mládež	-	-	-	-	-	1	1	2	1	1

Prostredníctvom otvorenej otázky č. 5 mali respondenti vymenovať subkultúry súčasnej mládeže, ktoré poznajú. Mohli vyplniť neobmedzené množstvo subkultúr. Žiaci základnej školy na túto otázku neodpovedali alebo napísali „neviem“ v 11 – tich prípadoch (z toho 7 chlapcov a 4 dievčatá). Respondenti z gymnázia ju vyplnili všetci. Do tabuľky sme zapracovali subkultúry tak, ako ich uviedli respondenti. Odpovede respondentov sme zoradili do poradia, podľa ktorého najviac odpovedí získali subkultúry: skinheads (70 percent), punk (58 percent) a anarchizmus (44 percent). Najmenej nezamestnaná mládež, mládež venujúca sa športu, narkomani a rasisti.

Tab. 4 Odpovede respondentov na ich členstvo v subkultúrach mládeže

odpoveď	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
áno	11	3	14	28	5	2	7	14	21	21
nie	15	21	36	72	13	30	43	86	79	79
spolu	26	24	50	100	18	32	50	100	100	100

Z odpovedí respondentov je zrejmé, že väčšina respondentov sa nepovažuje za členov subkultúr (79 percent).

Tab. 5 Vyjadrenia respondentov o tom, či vnímajú mládež ako rizikovú skupinu

odpoveď	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
áno	14	14	28	56	15	28	43	86	71	71
nie	12	10	22	44	3	4	7	14	29	29
spolu	26	24	50	100	18	32	50	100	100	100

Mládež ako rizikovú (ohrozenú) skupinu vníma 71 % percent respondentov. Pri žiakoch základnej školy je to 56 % percent žiakov ZŠ a pri študentoch gymnázia až 86 % percent, čo pripisujeme aj vyššej informovanosti týchto študentov.

Tab. 6 Hodnotový rebríček respondentov, hodnoty, ktoré sú v ich živote najdôležitejšie

hodnoty	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
zdravie	26	23	49	98	17	31	48	96	97	97
rodina	22	23	45	90	15	29	44	88	89	89
priatelia	22	17	39	78	16	22	38	76	77	77
šťastie	14	11	25	50	9	20	29	58	54	54
vzdelávanie	14	10	24	48	7	14	21	42	45	45
peniaze	10	8	18	36	6	10	16	32	34	34
sloboda	2	3	5	10	8	14	22	44	27	27
zamestnanie	5	12	17	34	2	5	7	14	24	24
kariéra	5	8	13	26	1	5	6	12	19	19
voľný čas	6	3	9	18	3	5	8	16	17	17
sebarealizácia	1	-	1	2	3	6	9	18	10	10
kultúra	-	-	-	-	1	1	2	4	2	2

V otázke č. 9 mali respondenti zakrúžkovať 5 hodnôt z ponúkaných 12 – tich, ktoré sú pre nich v živote najdôležitejšie. Respondenti kládli na prvé miesta tieto hodnoty: zdravie (97 percent), rodinu (89 percent) a priateľov (77 percent).

Tab. 7 Vyjadrenia respondentov o tom, ktoré subkultúry vnímajú negatívne

subkultúry	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
skinheads	20	16	36	72	16	30	46	92	82	82
hooligans (chuligáni)	13	11	24	48	17	31	48	96	72	72
anarchizmus	18	12	30	60	13	23	36	72	66	66
squotteri	8	6	14	28	14	25	39	78	53	53
punk	9	5	14	28	8	18	26	52	40	40
emo	6	9	15	30	8	13	21	42	36	36
nezamestnaná mládež	11	5	16	32	5	8	13	26	29	29
pro gamers	7	4	11	22	7	10	17	34	28	28
grafitti	4	2	6	12	5	7	12	24	18	18
techno	2	1	3	6	2	4	6	12	9	9

Respondenti na prvé tri miesta pri otázke v súvislosti s negatívnym vnímaním subkultúr uviedli subkultúry: skinheads (82 percent), hooligans – chuligánov (72 percent) a anarchistov (66 percent). Na posledných miestach uviedli subkultúry grafitti (18 percent) a techno (9 %).

Tab. 8 Spokojnosť respondentov s využívaním voľného času

odpoveď	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
áno, úplne	19	16	35	70	6	16	22	44	57	57
nie celkom	7	8	15	30	11	14	25	50	40	40
vôbec	-	-	-	-	1	2	3	6	3	3
spolu	26	24	50	100	18	32	50	100	100	100

Pri zisťovaní názorov mladých ľudí na spokojnosť resp. nespokojnosť s využívaním voľného času kladne odpovedalo 57 percent respondentov. Nie celkom spokojných bolo 40 percent. Kladne sa vyjadrovali žiaci ZŠ v 70 - tich percentách, zatiaľ čo študenti gymnázia len v 44 percentách.

Tab. 9 Spôsoby trávenia voľného času

odpoveď	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
posedenie a zábava s priateľmi	13	20	33	66	15	28	43	86	76	76
sledovanie TV, čítanie kníh, hudba	9	12	21	42	11	28	39	78	60	60
športovanie	13	10	23	46	16	16	32	64	55	55
počítač, internet, hry	15	8	23	46	17	12	29	58	52	52
oddych, leňošenie	10	6	16	32	12	19	31	62	47	47
príroda, prechádzky, turistika	2	4	6	12	6	8	14	28	20	20
záujmové krúžky	-	2	2	4	3	7	10	20	12	12
návšteva kultúrnych podujatí	1	2	3	6	2	4	6	12	9	9
vzdelávanie	-	1	1	2	1	2	3	6	4	4

Prostredníctvom otázky č. 12 sme chceli zistiť ako respondenti trávia voľný čas. Z uvedeného prehľadu vyplýva, že žiaci ZŠ v 66 percentách a študenti gymnázia až v 86 percentách uvádzajú posedenie a zábavu s priateľmi. Najmenší záujem je o návštevu kultúrnych podujatí a vzdelávanie.

Tab. 10 Vyjadrenia respondentov o tom, či ekonomická situácia rodiny má vplyv na trávenie voľného času mladých ľudí

odpoveď	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
áno	20	22	42	84	17	30	47	94	89	89
nie	4	1	5	10	1	2	3	6	8	8
neviem	2	1	3	6	-	-	-	-	3	3
spolu	26	24	50	100	18	32	50	100	100	100

Až 89 percent respondentov si myslí, že ekonomická situácia rodiny má vplyv na trávenie voľného času mladých ľudí. Záporne odpovedalo len 8 percent respondentov.

Tab. 11 Informovanie rodičov

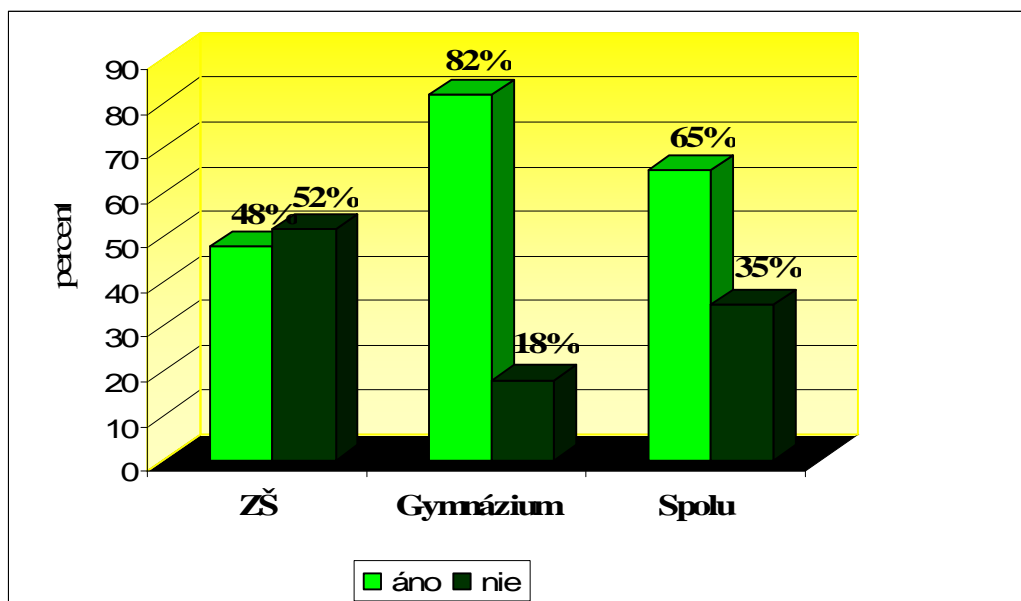
odpoveď	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
áno, vždy vedia, kde som	13	18	31	62	13	29	42	84	73	73
občas ich o tom informujem	11	5	16	32	4	3	7	14	23	23
nie, neoznamujem im to	2	1	3	6	1	-	1	2	4	4
spolu	26	24	50	100	18	32	50	100	100	100

Kladne sa vyjadrilo 73 percent respondentov. Študenti gymnázia uviedli, že o tom rodičia vždy vedia v 84 percentách. V prípade žiakov ZŠ to bolo 62 percent. Občasnú informovanosť rodičov uviedlo 32 percent žiakov ZŠ a 14 percent študentov gymnázia.

Tab. 12 Účasť respondentov na aktivitách zameraných na prevenciu negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež

odpoveď	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
áno	10	14	24	48	14	27	41	82	65	65
nie	16	10	26	52	4	5	9	18	35	35
spolu	26	24	50	100	18	32	50	100	100	100

Z celkového počtu respondentov sa na takýchto aktivitách zúčastnilo 65 percent opýtaných (48 percent žiakov základnej školy a 82 percent študentov gymnázia).

Graf 1 Účasť respondentov na aktivitách zameraných na prevenciu negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež

Tab. 13 Hodnotenie aktivít zameraných na prevenciu

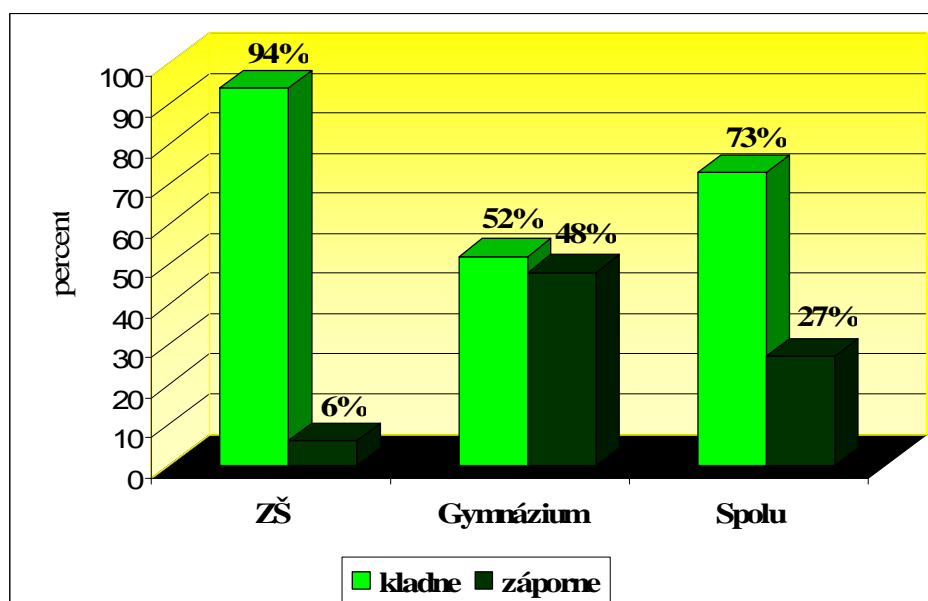
odpoveď	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
pozitívne	7	14	21	87,5	12	25	37	90,24	58	89,23
negatívne	3	-	3	12,5	2	2	4	9,75	7	10,77
spolu	10	14	24	100	14	27	41	100	65	100

Z celkového počtu respondentov, ktorí sa zúčastnili preventívnych aktivít až 89,23 percent ich hodnotí kladne.

Tab. 14 Pôsobenie školského sociálneho pracovníka, výchovného poradcu, sociálneho pedagóga resp. školského psychológa na škole – hodnotenie respondentov

odpoveď	základná škola				gymnázium				SPOLU	
	CH	D	spolu		CH	D	spolu			
	n	n	N	%	n	n	N	%	N	%
kladne	24	23	47	94	7	19	26	52	73	73
záporne	2	1	3	6	11	13	24	48	27	27
spolu	26	24	50	100	18	32	50	100	100	100

Respondenti sa kladne vyjadrili v 73 percentách. Žiaci základnej školy až v 94 percentách. Študenti gymnázia odpovedali kladne v 52 percentách kladne a v 48 percentách záporne.

Graf. 2 Pôsobenie školského sociálneho pracovníka, výchovného poradcu, sociálneho pedagóga resp. školského psychológa na škole – hodnotenie respondentov

Vyhodnotenie hypotéz

Na základe získaných údajov sme vyhodnotili hypotézy:

H 1: Predpokladáme, že mládež ako rizikovú skupinu vníma viac študentov gymnázia ako žiakov základnej školy.

Hypotéza H 1 sa nám potvrdila.

H 2: Predpokladáme, že v hodnotovom rebríčku mládeže sú priatelia a stretávanie sa s nimi na vyššej úrovni ako hodnota vzdelávania.

Hypotéza H 2 sa nám potvrdila.

H 3: Predpokladáme, že z respondentov, ktorí sa zúčastnili aktivít zameraných na prevenciu negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež je viac tých, ktorí tieto aktivity hodnotia kladne ako tých, ktorí ich hodnotia záporne.

Hypotéza H 3 sa nám potvrdila.

7 DISKUSIA

V úvode tejto kapitoly by sme chceli vyzdvihnúť spoluprácu s riaditeľmi vybraných škôl a taktiež s výchovnou poradkyňou základnej školy, ktorí k nám boli ústretoví a pomohli nám získať potrebné informácie. Kladne tiež hodnotíme ochotu respondentov, o čom svedčí aj skutočnosť, že dotazník mal 100% - tnú návratnosť.

Ako sme už spomínali v kapitole 5 pri opise výberového súboru, zámerne sme si vybrali vzorku žiakov základnej školy, kde je možné sledovať formovanie osobnosti z dieťaťa na mladého človeka a študentov gymnázia, ktorí sa približujú k hranici dospelosti, prípadne ju dosiahli. Našou snahou bolo mimo iného aj porovnanie týchto dvoch vzoriek.

Množstvom získaných informácií sme nadobudli lepší obraz o zmysľaní súčasnej mládeže ako aj o tom, čo ju motivuje a ovplyvňuje v jej správaní. Hlavným cieľom prieskumu bolo zistiť mieru informovanosti, poznatkov a skúseností žiakov a študentov v oblasti subkultúr mládeže, hodnotovosť súčasnej mládeže a sociálne motívy, ktoré jej konanie ovplyvňujú.

Tento obraz však nemôžeme považovať za presný a smerodajný, nakoľko sa náš prieskum realizoval na vzorke sto respondentov z jedného mesta. Dospeli sme k názoru, že prieskum v tejto problematike by bol objektívnejší a hodnotnejší, keby sa realizoval na väčšej vzorke respondentov v rámci celého Slovenska a v rámci rôznych typov škôl.

Na začiatku dotazníka sme otvorenou otázkou zisťovali čo si respondenti predstavujú pod pojmom „subkultúra mládeže“. Vychádzajúc z toho, že tento pojem môže byť pre žiakov základnej školy dosť náročný, ako pomôcku sme do dotazníka zakomponovali jednoduchú a z nášho pohľadu stručnú definíciu subkultúry podľa H. Holmesa (1998): **„Subkultúra je skupina, ktorá je súčasťou širšej kultúry, ale má svoje odlišné normy, hodnoty a životný štýl.“** Napriek tomu pri žiakoch základnej školy táto otázka nebola vyplnená, alebo bola vyplnená slovami „neviem a nič“ spolu v 14 prípadoch. Vo vyplnených otázkach respondenti často používali slová ako: „odlišné, iné, líši sa“. Najčastejšie subkultúru definovali ako skupinu, ktorá sa líši od ostatných (napr. správaním, výzorom, počúvaním hudby, vlastným štýlom). Spoločné záujmy mladých ľudí boli spomenuté len v jednom prípade. Výstižnejšie na otázku reagovali študenti gymnázia, ktorí subkultúru mládeže charakterizovali výrazmi ako: spoločné záujmy, názory, životný štýl, stretávanie sa mladých ľudí, odlišnosť od väčšinovej spoločnosti, spoločné trávenie voľného času, uznávanie nejakej ideológie. Negatívne charakterizovali „subkultúru“ v dvanástich prípadoch vyjadreniami: robenie niečoho zakázaného, porušovanie zákona, zlý vplyv

rovesníkov príp. kamarátov, rasistické prejavy. Z uvedeného vyplýva, že subkultúry mládeže vnímajú aj v kontexte sociálno – patologických javov.

V ďalšej otvorenej otázke mali respondenti vymenovať ľubovoľné množstvo subkultúr, ktoré poznajú. Žiaci základnej školy na ňu neodpovedali, alebo odpovedali „neviem“ v 11 – tich prípadoch. Obidve skupiny respondentov najčastejšie uvádzali hnutie skinheads. Na konci rebríčka sa objavili subkultúry mládeže venujúcej sa športu a nezamestnanej mládeže. Podľa Macháčka (2000) sa medzi dlhodobo nezamestnanými podarilo identifikovať aj skupinu vyznávačov subkultúry nezamestnanosti. S vyznávačmi tejto subkultúry sa nedarí komunikovať a nájsť spoločnú reč. Práca a zamestnanie je pre nich prekážkou. Oceňujú finančnú pomoc od rodičov, príbuzných, partnerov, ... **Z nášho prieskumu vyplýva, že respondenti nezamestnanú mládež nevnímajú ako subkultúru súčasnej mládeže.**

Zaujímavé odpovede respondentov sme získali pri otázkach či sú členmi nejakej subkultúry mládeže a čo ich k tomu inšpirovalo. Väčšina respondentov sa nepovažuje za členov subkultúr (79 percent). Žiaci základnej školy v 14 prípadoch odpovedali na otázku členstva v subkultúrach vyjadrením „áno“. Uviedli subkultúry: skinheads, anticigáni, punk, anarchia, reperi, S.W.A.T. – zásahová jednotka, hippies, CS klans, EMO, hip – hop. Na otázku čo ich k tomu inšpirovalo odpovedali: odpor k cigánom (anticigáni, skinheads), hudba, oblečenie a životný štýl (punk, hip – hop, raperi, EMO), sloboda (hippies). Uvádzali, že ich k tomu priviedli kamaráti, príp. súrodenci. Študenti gymnázia kladne odpovedali v 7 prípadoch. Uvádzali subkultúry a dôvody, ktoré ich k tomu viedli: antifa (boj proti fašizmu a nacizmu), pro gamers (grafika, zábava, relax), techno (pozitívny vplyv hudby), freestyle bmx (dobrý pocit zo zdolávania prekážok), metalika (hudba a životný štýl), discofilia (tanec, hudba), hip – hop (hudba, zábava a štýl). **Negatívne vnímame vyjadrenia žiakov základnej školy, kde vyjadrujú svoj negatívny postoj k Rómom, ktorých uvádzajú ako „cigánov“. Napriek tomu, že sa jedná o vyjadrenia len v dvoch prípadoch, skutočnosť, že už 13 – 14 roční mladí ľudia prejavujú sklony k neznášanlivosti a nenávisti voči Rómom je dôvodom k tomu, aby sa venovala tejto problematike väčšia pozornosť.**

V prieskume sme zisťovali, aký je hodnotový rebríček respondentov, ktoré hodnoty sú pre nich v živote najdôležitejšie. Ponúkli sme 12 možností, z ktorých mohli zakrúžkovať najviac 5. Respondenti na prvých miestach uvádzali: zdravie (97 percent), rodinu (89 percent) a priateľov (77 percent). Značný rozdiel vznikol pri uvádzaní hodnoty „zamestnanie“, kde ju žiaci základnej školy uvádzali v 34 percentách a študenti gymnázia

len v 14 – tich. Taktiež to bolo aj pri hodnote „kariéra“ (žiaci základnej školy 26 percent, študenti gymnázia 12 percent). Vychádzame z toho, že študenti gymnázia sa po ukončení štúdia vo veľkej miere hlásia na vysoké školy a hodnota zamestnanie a kariéra v súčasnosti nie sú pre nich prioritné.

Prieskum úspechov stredoškolákov na prijímačkách si ostatné tri roky robí najväčšia vysoká škola na Slovensku - Univerzita Komenského, ktorej rektor František Gahér sa vyjadril o absolventoch gymnázia nasledovne: „Absolventi gymnázií sú tradične na prijímacích skúškach všeobecne úspešnejší ako žiaci iných stredných škôl“ (Gymnazisti častejšie na prijímačkách, 2007).

Pri otázke: „Ktoré z uvedených subkultúr majú podľa Teba negatívny vplyv na rozvoj osobnosti mladého človeka?“ sme respondentom ponúkli 10 subkultúr s možnosťou zakrúžkovania ľubovoľného počtu. Z odpovedí sme zistili, že na prvých troch miestach uvádzali subkultúry: skinheads (82 percent), chuligánov (72 percent) a anarchizmus (66 percent). Žiaci ZŠ najčastejšie uvádzali: skinheads (72 percent), anarchizmus (60 percent) a chuligánov (48 percent). Negatívne chápu len v malom počte subkultúru techno (6 percent) a grafitti (12 percent). Študenti gymnázia uvádzali najčastejšie subkultúry: chuligánov (až 96 percent) skinheads (92 percent) a anarchistov (72 percent). Najmenej uvádzali subkultúru techno (12 percent) a grafitti (24 percent). Po spracovaní odpovedí sme zistili, že najčastejšie boli uvádzané subkultúry, pri ktorých sa prejavuje násilie, agresivita, rasizmus, ... **Je zrejmé, že respondenti sú o problematike informovaní a hodnotíme pozitívne, že tieto subkultúry vnímajú negatívne. Vychádzajúc z výsledkov prieskumu sa nám javí, že subkultúra nezamestnanej mládeže získala pomerne nízke percentá (základná škola 32 percent, gymnázium 26 percent) vzhľadom k tomu, že prieskum sa robil v meste s vysokou mierou nezamestnanosti, ktorá dosahuje výšku až ku 30 – tim percentám a absolventi škôl majú sťažené podmienky na uplatnenie sa na trhu práce ihneď po ukončení štúdia.**

S využívaním voľného času je spokojných 70 percent žiakov základnej školy, ktorí možnosť „vôbec“ nevyužili ani v jednom prípade. Študenti gymnázia kladne odpovedali v 44 percentách, ale v dost' vysokej miere odpovedali vyjadrením „nie celkom“ t.j. 50 percent. **Z tohto zistenia zdôrazňujeme potrebu venovať sa hlbšie problematike voľného času detí a mládeže a snažiť sa vytvárať podmienky pre zmysluplné využívanie voľného času detí a mládeže.**

Prieskum bol zameraný aj na spôsob trávenia voľného času. Žiaci základnej školy v 66 percentách a študenti gymnázia až v 86 percentách uvádzajú posedenie a zábavu

s priateľmi. **Tu je potrebné zamyslieť sa nad tým, kde sa tieto posedenia uskutočňujú a aké negatívne vplyvy mladých ľudí v tomto prostredí ohrozujú. Ako chybu pri zostavovaní dotazníka priznávame, že sme do jeho obsahu nezakomponovali otázku, prostredníctvom, ktorej by sme uvedenú skutočnosť zistili.** Pozitívum vidíme v tom, že respondenti na obidvoch školách vo vyššej miere uviedli športovanie (základná škola 46 percent, gymnázium 64 percent). O sledovanie TV, čítanie kníh, hudbu, teda o pasívne trávenie voľného času má záujem 42 percent žiakov základnej školy a 78 percent študentov gymnázia. „Oddych a leňošenie“ uviedlo 32 percent žiakov základnej školy a až 62 percent študentov gymnázia. **Vychádzame z toho, že na dnešnú mládež sú kladené dost' vysoké požiadavky** (napr. vzdelávanie v školách) **a preto pokladáme za správne, keď si vymedzia čas aj na oddych. Leňošenie sa však často spája s nudou, ktorú môžeme považovať za ohrozujúci faktor. Negatívne hodnotíme skutočnosť, že žiaci ZŠ uviedli pri možnosti „záujmové krúžky“ len 4 percentá ! Toto percento považujeme za alarmujúce.** Návštevu kultúrnych podujatí uviedlo menej respondentov t.j. 6 percent žiakov ZŠ a 12 percent študentov gymnázia. Dôvodom tejto skutočnosti môže byť ekonomická situácia rodiny ako aj fakt, že napr. pred návštevou kina dnešná mládež uprednostňuje stiahnutie si filmu z internetu a pod.

K pomerne vysokým percentám sme dospeli pri zisťovaní názoru na ekonomickú situáciu rodiny v súvislosti s jej vplyvom na trávenie voľného času mladých ľudí. Až 84 percent žiakov základnej školy a 94 percent študentov gymnázia odpovedalo na položenú otázku kladne. Nakoľko sa jednalo o kombinovanú otázku, respondenti mali možnosť bližšie konkretizovať svoje odpovede. Žiaci základnej školy vo svojich odpovediach uvádzali: „Chodil som na hokej, ale keď sa naši rozišli, prestal som, mama na to nemala., Lebo je všetko veľmi drahé !, Bavila ma knihy a časopisy o zvieratách, kupoval mi ich tatino, ale teraz nemá robotu, tak mi ich kupuje starký.“ Študenti gymnázia reagovali takto: „Kde žijete ? Chodíte sa pozrieť do obchodov, čo stojí lyžiarska výstroj a čo lístok na vlek !, Lístky do kina nestoja pod 2 € nemôžem si pozvať ani frajerku., S kámošmi radi surfujeme po internete, ale nie každý z nich si môže dovoliť kvalitné PC-čko a pripojenie na internet, tak sa stretávame u mňa., Mama, aby vylepšila rodinný rozpočet, chodí okrem roboty aj na príležitostné brigády. Ja zatiaľ musím strážiť dvoch mladších súrodencov, takže o voľnom čase nemôže byť ani reč!“ Vychádzajúc z uvedených odpovedí sa zdá, že obidve skupiny respondentov vnímajú súčasnú nepriaznivú ekonomickú situáciu, ktorá súvisí s príjmom v rodinách, nezamestnanosťou a pod. a ktorá sa ich v rodinách priamo dotýka. Súhlasíme s názormi respondentov, že napríklad poplatky v športových kluboch

sú s prihliadnutím na to, že prieskum sa realizoval v meste Rimavská Sobota, kde je vysoká miera nezamestnanosti, naozaj vysoké. Spomenieme taktiež rodiny, v ktorých majú talentované dieťa napr. na hudbu, spev, tanec. Kvalitnú výučbu v tomto smere ponúkajú a zabezpečujú základné umelecké školy, avšak nie každá rodina dokáže uhrádzať poplatky spojené so vzdelávaním v takejto škole. Na druhej strane sa musíme vrátiť k tabuľke 9, kde pri odpovediach na otázku akým spôsobom trávia voľný čas, žiaci základnej školy záujmové krúžky uviedli len v 4 percentách ! V súvislosti s touto témou sme sa informovali na dvoch najväčších základných školách v meste Rimavská Sobota. Zistili sme, že svojim žiakom ponúkajú možnosť navštevovať širokú škálu naozaj rôznorodých záujmových krúžkov, ktoré môžu navštevovať bezplatne, prípadne za symbolické úhrady. Veľký záujem žiakov je o krúžky na prvom stupni, avšak na druhom stupni tento záujem klesá. Z nášho pohľadu, by sa tejto problematike bolo dobré venovať v ďalšom výskume, kde by sa zisťovalo napríklad aj to či žiaci a študenti fajčia, odkiaľ majú peniaze na cigarety, ako často si sadnú do podniku a objednávajú si kolu, kto im nato dáva peniaze a podobne. **Jednou z možností ako riešiť túto problematiku je napríklad spolupráca s mestami a obcami. Napriek tomu, že aj ich finančná situácia je neľahká, mohli by telocvične prípadne športové zariadenia v ich majetku poskytnúť deťom a mládeži (organizovaným skupinám) do 18 rokov bezplatne prípadne za symbolické úhrady.**

Naším cieľom v otázke č. 14 bolo zistiť, či respondenti majú dôverný vzťah s rodičmi a nemajú problém ich informovať o tom, čo robia a kde idú. Kladne sa vyjadrilo 73 percent respondentov. Študenti gymnázia uviedli, že o tom rodičia vždy vedia v 84 percentách. V prípade žiakov ZŠ to bolo 62 percent. Občasnú informovanosť rodičov uviedlo 32 percent žiakov ZŠ a 14 percent študentov gymnázia. **Pozitívne hodnotíme, že len malé percento respondentov si zvolilo možnosť, kde uviedli, že rodičov o tom vôbec neinformujú** (6 percent žiakov ZŠ a 4 percentá študentov gymnázia), **avšak na druhej strane 32 percent žiakov základnej školy** (deti vo veku 13 – 14 rokov), **ktorí sa vyjadrili, že rodičov informujú len občas nás neuspokojuje a zdá sa nám vysoké.** Túto skutočnosť by sme mohli pripísať nezájmu rodičov, výchovným štýlom v rodine, ale aj tomu, že pri snahe o udržanie si zamestnania v súčasnej dobe môže dochádzať k tomu, že rodičia majú na deti stále menej času. Ďalším dôvodom môže byť apatia a psychické problémy z dlhodobej nezamestnanosti niektorých rodičov.

Cieľom nášho prieskumu bolo aj zistenie účasti respondentov na aktivitách ako napr. prednášky, besedy, ktoré boli zamerané na prevenciu negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež. Takýchto aktivít sa zúčastnilo 65 percent respondentov. Pomerne vysoké

percento (82 percent) sme zaznamenali pri študentoch gymnázia. **Vzhľadom k tomu, že súčasná mládež prichádza do kontaktu s negatívami dnešnej doby** (ako napr. drogy, alkohol, agresivita) **oveľa skôr ako predchádzajúca generácia, pokladáme vyjadrenia žiakov základnej školy za neuspokojivé.** Na aktivitách takéhoto zamerania sa ich zúčastnilo len 48 percent. **Navrhovali by sme zaradiť priamo do vyučovacieho procesu základných škôl viac takýchto aktivít** (už od 3. prípadne 4. ročníka), **kde je treba dbať na to, aby boli tieto akcie robené pútavou formou a veku primerane.** Aby sme sa nevyjadrovali len vo všeobecnosti, uvádzame dva konkrétne návrhy: Žiakom na prvom stupni realizovať prednášky v spolupráci s príslušníkmi policajného zboru v uniformách. Žiakom vyšších ročníkov aj formou tzv. „negatívnych príkladov“ ako napr. pozvať na besedu osobnosť akou je kulturista Adam Cibul'a z Hnúšte - päťnásobný majster Európy v kulturistike, ktorý síce sklzol na nesprávnu životnú dráhu, ale opätovne sa dokázal zmobilizovať a nájsť zmysel života. Okrem toho, že dôjde k prezentácii výborného športovca, poukáže sa aj na to, že aj medzi Rómami máme významné osobnosti nášho spoločenského života, nadväzujúc na odpovede respondentov v otázke číslo 6, kde sa žiaci základnej školy vyjadrujú negatívne v súvislosti s Rómami.

Otázkou číslo 10 sme zisťovali, ako respondenti hodnotia aktivity zamerané na prevenciu, na ktorých sa zúčastnili. Z celkového počtu respondentov až 89,23 percent ich hodnotí kladne. **Vychádzajúc z týchto odpovedí sa nám javí práca v tejto oblasti efektívna a veľmi potrebná.** Doplňujúcou otázkou sme zisťovali, kto tieto aktivity zamerané na prevenciu organizoval. Najčastejšie boli uvádzané: škola, pedagogicko – psychologická poradňa a policajný zbor.

Pri zisťovaní názorov respondentov na pôsobenie školského sociálneho pracovníka, výchovného poradcu, sociálneho pedagóga resp. školského psychológa na škole sme dospeli k nasledovným záverom. Z celkového počtu sa kladne vyjadrilo 73 percent respondentov. Z odpovedí žiakov základnej školy je zrejmé, že výchovný poradca pôsobiaci na ich škole je obľúbený. Jeho prácu hodnotia žiaci kladne (len v dvoch prípadoch záporne). V odpovediach odzneli tieto hodnotenia: „vždy pomôže, dôveruje nám a my jej, je to super úžasný človek, chápe nás, je to výborná učiteľka, ľudská, môžeme sa na ňu spoľahnúť, zdôveriť sa jej“. Študenti gymnázia sa vyjadrili v 52 percentách kladne a v 48 percentách záporne. Pri kladných odpovediach uvádzali: „tento človek nám môže pomôcť, usmerniť nás do budúcnosti, je dôležité, aby pomáhal mladým ľuďom“. V záporných odpovediach odznelo: „nie sme o ničom informovaní, nemá to zmysel, nemám s ním skúsenosť, neviem o žiadnom, kto je to ?“. **Z uvedeného vyplýva, že**

odborníci v sociálnej oblasti pôsobiaci na školách, či už je to výchovný poradca alebo sociálny pedagóg, by mali svoju prácu dostatočne spropagovať a komunikovať s mladými ľuďmi. Mali by ju robiť so zánietením a hlavne radi. Mladí ľudia by mali vedieť, kde ich môžu nájsť a že sa na nich môžu kedykoľvek so svojim problémom obrátiť. Ako tvrdí Lengyel je dôležité, aby sa podchytili deti, ktoré to potrebujú. Monitorovaním žiakov priamo na škole sa môžu odstrániť mnohé problémy včas a dajú sa riešiť priamo na pôde školy (Miháliková, 2006).

Interpretácia hypotéz

V hypotéze H 1 sme chceli zistiť či sa samotná mládež považuje za „rizikóvú skupinu“ a vychádzali sme z predpokladu:

H 1: Predpokladáme, že mládež ako rizikóvú skupinu vníma viac študentov gymnázia ako žiakov základnej školy.

Z nášho prieskumu vyplýva, že mládež ako rizikóvú skupinu vníma 56 % žiakov základnej školy a 86 % študentov gymnázia. Vyššie percentá pri študentoch gymnázia sme získali aj pri odpovedi na otázku: „Ktoré z uvedených subkultúr majú podľa Teba negatívny vplyv na rozvoj osobnosti mladého človeka ?“. S pomerne vysokými percentami uvádzali na prvé tri miesta chuligánov (až 96 percent) skinheads (92 percent) a anarchistov (72 percent).

Z uvedeného vyplýva, že **hypotéza sa nám potvrdila**. V tejto problematike sa nám javí potreba zvýšenej informovanosti žiakov základných škôl prostredníctvom preventívnych aktivít.

Pri stanovovaní druhej hypotézy nás ovplyvnila teória Oravcovej (2006) uvedenej v kapitole 5, ktorá uvádza, že v období puberty sa zmena role žiaka prejavuje aj zmenou v postoji k učeniu a získavaniu poznatkov, kde žiak nevyvíja nadmerné úsilie, pokiaľ to nie je nevyhnutné.

H 2: Predpokladáme, že v hodnotovom rebríčku mládeže sú priatelia a stretávanie sa s nimi na vyššej úrovni ako hodnota vzdelávania.

Hypotéza sa nám potvrdila. Vzhľadom k veku respondentov sa nám zdá prirodzené, že uprednostňujú stretnutie s priateľmi pred učením. Z pohľadu trávenia voľného času, vychádzajúc z definície odborníkov v tejto oblasti, že: voľný čas je možné chápať ako opak nutnej práce a povinností, dobu keď si svoje činnosti môžeme slobodne vybrať, robíme ich dobrovoľne a radi, prinášajú nám pocit uspokojenia a uvoľnenia. Z hľadiska

detí a mládeže do voľného času okrem iného nepatrí vyučovanie a činnosti s ním súvisiace. (Pávková, Hájek a Hofbauer, 1999) nevnímame túto skutočnosť negatívne.

Pri stanovovaní tretej hypotézy, bolo našim cieľom zistiť, ako vnímajú preventívne aktivity zamerané na tému negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež našich respondentov.

H 3: Predpokladáme, že z respondentov, ktorí sa zúčastnili aktivít zameraných na prevenciu negatívnych vplyvov ohrozujúcich súčasnú mládež je viac tých, ktorí tieto aktivity hodnotia kladne ako tých, ktorí ich hodnotia záporne.

Uvedená **hypotéza sa nám potvrdila**, avšak nakoľko sa z celkového počtu respondentov na takýchto aktivitách zúčastnilo len 65 percent (48 percent žiakov základnej školy a 82 percent študentov gymnázia), nemôžeme tento výsledok považovať za smerodajný napriek tomu, že zo zúčastnených respondentov na takýchto akciách ich kladne hodnotí pomerne vysoké percento (89,23 percent). Máme za to, že práca v tejto oblasti je potrebná, a opodstatnená.

Na základe teoretickej analýzy a uskutočneného prieskumu danej problematiky **navrhujeme nasledovné odporúčania pre prax:**

- venovať väčšiu pozornosť primárnej prevencii, zintenzívniť osvetovú prácu na školách, zvyšovať informovanosť mladých ľudí,
- zabezpečiť informovanosť verejnosti o špecializovaných odborných inštitúciách, ktoré sa zaoberajú problematikou mládeže,
- podporovať možnosti a skvalitňovať podmienky pre voľnočasové aktivity mládeže, tieto aktivity prispôbiť potrebám mladých ľudí, zatriktívniť formy a aktivity, ktoré mládež prilákajú a zaujmú, znížiť finančnú náročnosť voľnočasových aktivít,
- podporovať možnosti spolurozhodovania mladých ľudí v oblasti regionálnej politiky mládeže (vznik študentských parlamentov)
- venovať sa odbornej príprave a vzdelávaniu budúcich odborníkov v oblasti sociálnej práce s mládežou,
- opatrenia vlády zamerať na posilnenie zamestnanosti, zvýšenie motivácie mladých ľudí pracovať, vytvárať stimuly pre tvorbu nových pracovných miest.

Z konkrétnych opatrení navrhujeme:

- Možnosti zmysluplného trávenia voľného času detí a mládeže čo najviac sústrediť do budov škôl, nakoľko podľa našich zistení je problémom rodičov aj to, že pri mladších deťoch ich časovo nestíhajú na tieto aktivity doprevádzať.
- Nakoľko sa jedná o stále viac sa rozmáhajúci jav, problematiku prevencie sociálno – patologických javov zakomponovať priamo do vyučovacích predmetov na základných školách.
- V rámci osvetu ako napríklad náučné filmy, brožúry, letáky, médiá doporučujeme ich zameranie adresovať nie len deťom a mládeži, ale aj rodičom.
- Organizovať vzdelávanie (napr. prednášky, besedy, semináre) v tejto problematike aj pre pedagogických pracovníkov.
- Zriaďovať telefonické linky dôvery a zabezpečiť ich následnú propagáciu (napríklad vyvesením a zverejnením na každej škole, na internetových stránkach).
- Zriaďovať schránky dôvery na školách, kde deti a mládež môžu anonymne reagovať svojimi postrehmi, podnetmi a problémami, čím vzniká možnosť odhalenia aj tých problémov, o ktorých deti nechcú, alebo sa boja hovoriť (napr. agresivita alebo vydieranie zo strany starších spolužiakov, šikanovanie a pod.)
- V súvislosti so vzdelávacou politikou je veľmi dôležité prepojenie s trhom práce. Je potrebné neustále a pružne sa prispôsobovať požiadavkám trhu práce. Napríklad v prípade, že už na trhu nie je záujem o profesiu kaderničky, dočasne pozastaviť tento odbor a nahradiť ho novým. Odbory stredných škôl by mali korešpondovať s potrebou trhu práce. S týmto súvisí aj práca výchovných poradcov pri usmernení žiakov základnej školy pri ich ďalšom výbere štúdia na strednej škole.
- V súvislosti so subkultúrou grafitti - zvýšenie počtu legálnych stien. Napríklad riaditelia škôl by mohli „podchytiť“ týchto mladých ľudí a vymedziť im priestor, kde by sa mohli po vzájomnej dohode prezentovať (napr. steny telocvične, oplotenie školy).

ZÁVER

Množstvo preštudovanej literatúry nám umožnilo získať lepší obraz o živote súčasnej mládeže vo viacerých súvislostiach. Zaujímavé je, že v prípade rizikových resp. ohrozených skupín nás myšlienky zavedú k seniorom, zdravotne postihnutým občanom, opusteným deťom alebo nezamestnaným občanom. Mládež vnímame viac – menej v tom pozitívnom slova zmysle: „mladí, zdraví, pekní, bezstarostní, silní“, avšak treba si uvedomiť, že každá minca má dve strany. Jednoznačne sa prikláňame k názoru odborníkov, ktorí súčasných mladých ľudí zaraďujú medzi rizikové skupiny. Z nášho prieskumu sme zistili, že samotná mládež sa vníma ako „riziková skupina“. V diplomovej práci sme sa snažili poukázať na aktuálne problémy, ktoré naša spoločnosť má. Nakoľko sa jedná o mladých ľudí, ktorí hľadajú zmysel života, snažia sa nájsť si svoje miesto v spoločnosti a často ešte nemajú jasnú predstavu o svojej budúcnosti je potrebné spoznávať ich názory, snažiť sa pochopiť ich konanie a zmýšľanie. Len tak sa dajú hľadať možnosti riešenia uvedenej problematiky.

Napríklad v porovnaní s inými problémami, ktoré má naša spoločnosť sa možno javí problematika trávenia voľného času banálnou. Prieskumom sme zistili, že aj tejto problematike je potrebné venovať dostatočnú pozornosť, čím by sme mohli aspoň čiastočne predchádzať rôznym sociálno – patologickým javom ako napr. drogy, kriminalita, gamblerstvo Ohrozenie pre súčasnú mladú generáciu predstavuje aj nepriaznivá ekonomická situácia v rodinách. Z našich zistení je zrejmé, že sa priamo dotýka mladých ľudí a oni si to aj uvedomujú. Táto problematika úzko súvisí s nezamestnanosťou

Sociálna práca je novokonštituovaný vedný odbor. Vytvára si svoje vlastné poznatky a vlastné výskumy. Úzko spolupracuje s inými vedami, ale hlavne s príbuznými ako napr. sociálna pedagogika, špeciálna pedagogika, sociológia, atď. Posledná vysoká škola u nás, kde bolo možné študovať tento odbor zanikla v r. 1949 (poslední študenti skončili v r. 1953). Opakovane sa zase dalo vzdelávať od r. 1990 (nadstavbové štúdium sociálno - právne). Na základe zistení z prieskumu sa nám javí stále väčšia potreba venovať sa odbornej príprave a vzdelávaniu budúcich odborníkov v oblasti sociálnej práce s mládežou. Podľa Žilovej etika sociálnej práce hovorí o konaní dobra pre človeka s konkrétnym zameraním tohto konania na vytváranie predpokladov na zdravý fyzický, psychický a sociálny vývin jedinca a na eliminovanie alebo aspoň zmiernovanie príčin a dôsledkov

vzniknutej sociálnej nerovnováhy medzi jednotlivcom, skupinou a spoločnosťou navzájom. Princípy etiky sociálnej práce vychádzajú zo všeľudských princípov vzťahu človek – človek, skupina, spoločnosť deklarovaných vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv (1948), z ktorých vychádza aj Ústava SR (1992). (Žilová, 2005).

Na záver sme si dovoľili malé zamyslenie:

Ako sociálni pracovníci si musíme uvedomiť, že sa pri svojej práci môžeme stretnúť s naozaj rôznymi klientmi. Môžu to byť opustené a sociálne narušené deti, starí ľudia, nezamestnaní, ľudia trestaní, alkoholici, drogovovo závislí, gambleri, bezdomovci a podobne. V prvom rade sú to ľudia ! Človek je tvor omylný a aj títo ľudia majú právo na šancu, podanie ruky ... Asi neexistuje štatistika o úspešnosti prípadov sociálnych pracovníkov, ale pomoc čo len jednému klientovi dostať sa z nepriaznivej životnej situácie hodnotíme ako veľký úspech. Svoje opodstatnenie má hlavne **preventívna sociálna práca**. Včasný zásah v týchto prípadoch znamená záchranu ľudského osudu niekedy aj života ... Ale to by sme sa už dotkli ďalšej možnej témy na výskum, ktorou by mohla byť sebevražednosť mladých ľudí ďalší sociálno – patologický jav ohrozujúci dnešnú mládež.

Jedná sa o veľmi zaujímavú a hlavne aktuálnu tému. Snahou nás všetkých to znamená rodičov, sociálnych pracovníkov, pedagógov a vlastne všetkých, ktorým nie je ľahostajná súčasná mládež, by malo záležať na pozitívnom formovaní osobnosti mladých ľudí, na zabezpečení ich zdravého a všestranného vývinu v rodine i mimo nej. Dnešná doba so sebou prináša množstvo ohrození, negatívnych javov a nástrah. Práve preto je potrebné tejto problematike venovať stále väčšiu pozornosť. Mnohí z nás pokladajú „mladosť“ za najkrajšie obdobie svojho života. Pomôžme ho mladým ľuďom spoznať práve z tejto stránky ...

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

Čo je Emo ? 5 otázok a odpovedí. [online]. 2009, [cit. 2010-02-08]. Dostupné na internete: http://tvnoviny.sk/bin/article_print.php?article_id=638.

DONOVALOVÁ, J. 1999. Subkultúra technoscény. In DŽAMBAZOVIČ, R. – KLOBUCKÝ, R. (ed.) *Súčasná subkultúra mládeže*: Zborník príspevkov zo Seminára sekcie sociologickej teórie Slovenskej sociologickej spoločnosti pri SAV uskutočneného 21. októbra 1998. Bratislava : Slovenská sociologická spoločnosť pri SAV, 1999. ISBN 80-85447-08-8, s. 21 – 24.

DŽAMBAZOVIČ, J. 2007. Rebeli s príčinou. In *Žurnál*. ISSN 1337-219X, 2007, roč. 1, č.23, s. 53.

Emo. [online]. 2009, [cit. 2010-02-08]. Dostupné na internete: <http://zodpovedne.sk/kapitola2.php?kat=zavislosti>.

FILIN, P. *Ako sa mládež zabávala v piatok 13 – teho alebo čo vás čaká na technopárty.* [online]. 2009, [cit. 2010-03-08]. Dostupné na internete: <http://zaujímavosti.sme.sk/c/4309810/ako-sa-mladez-zabavala-v-piatok-13-ho-alebo-co-vas-caka-na-technoparty.html>.

Gymnazisti častejšie na prijímačkách. [online]. 2007, [cit. 2010-02-08]. Dostupné na internete: <http://skola.studujem.sk/vysoka-skola/na-vysoku-cas-sa-krati-prihlaska-na-vysoku-skolu.html>.

HARSÁNYI, L. 2005. *Chuligáni – Správa o stave chuliganizmu, rasizmu, antisemitizmu a intolerancie v slovenskom futbale.* Bratislava : Ľudia proti rasizmu, 2005. 38 s. ISBN 92-871-0796-3.

HAVLÍK, R. – KOŤA, J. 2002. *Sociologie výchovy a školy.* Praha : Portál, 2002. 184 s. ISBN 80-7178-635-7.

HRONCOVÁ, J. 1996. *Sociológia výchovy.* Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 1996. 104 s. ISBN 80-88825-37-7

HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. 2004. *Sociálna pedagogika.* Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2004. 273 s. ISBN 80-8055-926-0.

HRONCOVÁ, J. – KRAUS, B. a kol. *Sociálna patológia pre sociálnych pracovníkov a pedagógov*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta UMB, 2006. 252 s. ISBN 80-8083-223-4.

HOLMES, H. *Subkultúra*. [online]. 2009, [cit. 2010-02-08]. Dostupné na internete:

<<http://www.rozvojevzdelavanie.sk/pojmy/subkultura.html>>.

Chudoba v detstve ovplyvňuje ich budúci život. [online]. 2010, [cit. 2010-02-08]. Dostupné na internete: <<http://zena.sme.sk/c/5259202/chudoba-v-detstve-ovplyvnuje-ich-buduci-zivot.html>>.

Chudoba na Slovensku vzrástla podľa 56% Slovákov. [online]. 2009, [cit. 2010-01-11]. Dostupné na internete: <http://peniaze.pravda.sk/chudoba-na-slovensku-vzrastla-podla-56-slovakov-firm-sk-pstat.asp?c=A091030_111542_sk-pstat_p45>.

JUSKO, P. 2006. Kultúrne entity súčasných mladých ľudí. In: *Čistý deň*. ISSN 1336-4243, 2006, roč. 4, č. 4, s. 10 – 11.

JUSKO, P. 2004. Kultúrne entity súčasných mladých ľudí. In: *Čistý deň*. ISSN 1336-4243, 2004, roč. 3, č. 3, s. 20 – 21.

KASÁČOVÁ, B. – ĽUPTÁKOVÁ, K. 2007. *Sociálne aspekty detstva a výchov*. Banská Bystrica : Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela, 2007. 69 s. ISBN 978-80-8083-455-5.

KOLÁR – MESEŽNIKOV – BÚTORA. 2009. *SLOVENSKO 2008 - Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2009. 749 s. ISBN 978-80-89345-15-1.

KOVÁČIK, V. *Školský rok 2009/2010*. [online]. 2009, [cit. 2010-02-14]. Dostupné na internete: <<http://www.zsjk.sk/ssp2.htm>>.

LABÁTH, V. a kol. 2001. *Riziková mládež*. Praha : Sociologické nakladateľství, 2001. 157 s. ISBN 80-85850-66-4.

LÁSZLÓ, K. *Ako písať seminárnu, záverečnú a diplomovú prácu*. Žilina : Inštitút priemyselnej výchovy, 2003. 53 s. ISBN 80-8070-143-1.

MACHÁČEK, L. *Nezamestnaná mládež – výzva pre novú generačnú zmluvu*. [online]. 1999, [cit. 2010-02-14]. Dostupné na internete: <<http://www.noveslovo.sk/archiv/1999-10/str19.html>>.

- MACHÁČEK, L. *Mládež Slovenska v ohrození*. [online]. 2000, [cit. 2010-02-14]. Dostupné na internete: <<http://www.noveslovo.sk/archiv/2000-26/otrendoch.html>>.
- MALÍČEK, J. *K emo by sa najlepšie hodil absint*. [online]. 2008, [cit. 2010-02-08]. Dostupné na internete: <http://hnonline.sk/1--22966990-k00000_print-4a>.
- MAREŠ, P. 1999. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha : SLON, 1999. 172 s. ISBN 80-864-2908-3.
- MARUŠIAK, J. *Voľby do VÚC: Politológ má obavy z úspechu Mariána Kotlebu*. [online]. 2009, [cit. 2010-02-22]. Dostupné na internete: <http://tvnoviny.sk/bin/article_print.php?article_id=526493§ion_id=15>.
- MATOUŠEK, O. a kol. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
- MIHÁLIKOVÁ, B. *Deťom bude pomáhať sociálny pracovník*. [online]. 2006, [cit. 2010-01-23]. Dostupné na internete: <<http://www.modernaskola.sk/ssu,c623/Detom-bude-pomahat-socialny-pracovnik>>.
- MISTRÍK, E. 1999. *Kultúra a multikultúrna výchova*. Bratislava : IRIS, 1999. 347 s. ISBN 80-88778-81-6.
- Nezamestnanosť mladých v SR sa v porovnaní s úniou zlepšila*. [online]. 2009, [cit. 2010-02-14]. Dostupné na internete: <<http://www.24hod.sk/nezamestnanost-mladych-v-sr-sa-v-porovnanii-s-uniou-zlepsila-cl82603.html>>.
- ONDREJKOVIČ, P. 2003. *Základy sociológie mládeže (Mládež v zrkadle sociológie výchovy a mládeže)*. Nitra : Fakulta sociálnych vied UKF v Nitre, 2003. 131 s. ISBN 80-8050-658-2.
- ONDREJKOVIČ, P. a kol. 2001. *Sociálna patológia*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 2001. 310 s. ISBN 80-224-0685-6.
- ONDREJKOVIČ, P. 1998. *Úvod do sociológie výchovy*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 1998. 388 s. ISBN 80-224-0579-5.
- ONDREJKOVIČ, P. 1997. *Socializácia mládeže ako východisková kategória sociológie výchovy a sociológie mládeže*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1997. 204 s. ISBN 80-224-0476-4.

ONDREJKOVIČ, P.: 1995. *Úvod do sociológie výchovy (Teoretické základy sociológie výchovy a mládeže)*. Bratislava : VEDA, vydavateľstvo SAV, 1995. 224 s. ISBN 80-224-0445-4.

ORAVCOVÁ, J. 2004. *Sociálna psychológia*. Banská Bystrica :FHV UMB, 2004. 314 s. ISBN 80-8055-980-5.

PÁVKOVÁ, J. a kol. 1999. *Pedagogika voľného času*. Praha : Portál, 1999. 232 s. ISBN 80-7178-295-5.

Päť tragédií EMO, ktoré otriasli svetom! [online]. 2009, [cit. 2010-02-08]. Dostupné na internete: <http://tvnoviny.sk/bin/article_print.php?article_id=500012§ion_id=16>.

PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ,E.- MAREŠ, J. 2001. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2001. 328 s. ISBN 97-880-717-8579-8.

Skinhead. [online]. 2009, [cit. 2010-02-10]. Dostupné na internete:

<<http://sk.wikipedia.org/wiki/Skinhead>>.

Skinheads. [online]. 2009, [cit. 2010-02-10]. Dostupné na internete:

<<http://punkx.webovastranka.cz/wiki/article/Skinheads>>.

SOBIHARDOVÁ, L. *Názory žiakov stredných škôl a študentov vysokých škôl na podmienky života mládeže v Slovenskej republike* [online]. 2004, [cit. 2009-12-10].

Dostupné na internete:

<<http://www.vyskummladeze.sk/index.php?option=content&task=view&id=68>>.

SOLC, V. *Ritual a Technoscena*. [online]. 2007, [cit. 2010-01-10]. Dostupné na internete:

<<http://therapyvlado.com/print.php?article=1691>>.

Stav nezamestnaných mladých ľudí v EÚ je alarmujúci. [online]. 2009, [cit. 2010-02-10].

Dostupné na internete: <<http://ekonomika.sme.sk/c/5160636/bauer-stav-nezamestnanych-mladych-ludi-v-eu-je-alarmujuci.html>>.

STRIEŽENEC, Š. 1996. *Slovník sociálneho pracovníka*. Trnava: Vydavateľstvo AD, 1996. 255 s. ISBN 80-967589-0-X.

SUDOR, I. *Ticho po anjelovi. A koľko Tupých ešte narazí na tupých ?* [online]. 2006, [cit.

2010-02-10]. Dostupné na internete: <[http://sudor.blog.sme.sk/c/70017/Ticho-po-anjelovi-A-koľko-Tupych-este-narazi-na-tupych.html](http://sudor.blog.sme.sk/c/70017/Ticho-po-anjelovi-A-kolko-Tupych-este-narazi-na-tupych.html)>.

ŠEBEJ, F. 2007. Skíni – násilná sociopatia, nie politika. In *Týždeň*.ISSN 1336-653X, 2007, roč. 4, č. 49, s. 50.

ŠPALEKOVÁ, M. – HELENÁROVÁ, M. *Streetwork*. [online]. 2004, [cit. 2010-01-10]. Dostupné na internete: <<http://www.infodrogy.sk/ActiveWeb/d/strretwork/>>.

TOKÁROVÁ, A. a kol. 2003. *Sociálna práca – Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2003. 573 s. ISBN 80-968367-5-7

WÁGNEROVÁ, M. 1999. *Psychopatologie pro pomáhající profese* .Praha : Portál, 1999. 444 s. ISBN 80-7178-678-0.

Zákon č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti

Zákon č. 36/2005 – Zákon o rodine

Zákon č. 300/2005 Z.z. – Trestný zákon

Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele

Zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon)

Zamestnanie pre mladých – Slovenská republika. [online]. 2007, [cit. 2010-01-26]. Dostupné na internete: <<http://www.iz.sk/sk/stanoviska/zamestnanie-pre-mladych-slovenska-republika>>.

ZELINKA, A. *Štadiónom kamery chýbajú, kluby sa však pokút nevoja*. [online]. 2009, [cit. 2010-02-26]. Dostupné na internete: <http://spravy.pravda.sk/tlac.asp?r=sk_domace&c=A091031_143036_sk_domace_p23>.

ŽILOVÁ, A. 2005. *Úvod do teórie sociálnej práce*. Banská Bystrica : MENTOR, Badín, 2005. 130 s. ISBN 80-968932-1-1.